

MASTEROPPGAVE

Masterstudium i skolerettet utdanningsvitenskap med fordypning i samfunnsfag, SKUT5910 Mai 2019

Nyheter i samfunnsfaget

- En oppgave for læreren eller for Supernytt?

Jørn Knutstad Nordal

Kand.nr:346

OSLOMET

OsloMet – storbyuniversitetet

Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier

Institutt for grunnskole- og faglærerutdanning

Forord

Med denne masteroppgaven er min studietid på Høgskolen i Oslo og Akershus/ OsloMet ferdig for denne gang. Jeg vil derfor takke masterprogrammet ved lærerutdanningen. De to siste årene på masterstudiet har vært utfordrede, frustrerende og ikke minst en spennende og lærerik periode. Først og fremst en stor takk til veileder Erik Ryen, som har bidratt med å gi meg interesse for feltet. Med engasjement, gode faglige diskusjoner og tilbakemeldinger har han gjort denne oppgaven mulig.

Videre vil jeg rette en stor takk til mine informanter. Frank Sivertsen har stilt velvillig opp til tross for en attraktiv mann på feltet. Lærerne har brukt av sin tid og vist stor interesse for å informere en masterstudent. Elevene fortjener også blomster for innsatsen. De har med stort pågangsmot diskutert og kommentert det amerikanske valget.

En takk til Liv Niyati som har hjulpet med korrekturlesning.

Til sist en stor takk til samboer Mari som har vist overbærenhet i en lang periode.

Oslo, 15.05. 2019

Jørn Knutstad Nordal

Sammendrag

Denne masteroppgaven tar for seg nyheter som tema i samfunnsfaget. Problemstillingen er som følger: *"Hvilken plass har nyheter i samfunnsfaget og hvordan kan nyheter bidra til utvikling av kritisk tenkning?"* Med dette som problemstilling ble følgende tre forskningsspørsmål utviklet:

1. Hvordan, og i hvilken grad brukes nyheter i samfunnsfagundervisningen i dag?
2. Hvilke potensial ligger det i å benytte nyheter til å utvikle kritisk tenkning hos elevene?
3. Hvilke eventuelle utfordringer står samfunnsfaget ovenfor i denne sammenhengen?

Metode:

Metoden som er valgt er kvalitativ metode. For å utvikle kunnskap om nyheter i skolen, er det gjennomført observasjoner av fem skole klasser og det er utført seks intervjuer, fem med samfunnsfagslærere og et med redaktøren i Supernytt. Studien startet med observasjoner av et undervisningsopplegg om det amerikanske presidentvalget. Fem observasjonstimer inngikk. Dette dannet grunnlaget for intervjuene. Fem informanter ble intervjuet om deres erfaringer med nyheter i undervisningen. Deretter ble redaksjonsleder i NRK Supernytt intervjuet om hans erfaringer med å produsere nyheter for barn.

Sentrale funn:

Resultatene i oppgaven viser at når det skjer store begivenheter benytter lærerne nyheter i undervisningen. De vektlegger imidlertid at nyheter velges bort fra undervisningen i en ellers hektisk hverdag. De problematiske sidene med nyheter i samfunnsfagundervisningen beskrives ut fra at samfunnsfaget er for stort. Tid til undervisning, tredeling av faget og at nyheter ikke står på lærerplanen anses som vesentlig. Når det gjelder kritisk tenkning trekkes kildekritikk inn sammen med korrigeringer av barns misforståelser. Supernytt brukes av de fleste skoler, men kun i lunsjpausen, uten samfunnsfagslærer til stede.

Nøkkelord:

Nyheter, lærerplanen, kritisk tenkning, NRK Supernytt, danning og News Literacy

Summary

This master thesis concerns News as a part of the teaching of Social studies. The research question in this thesis is: *“Which part does News play in the teaching of Social studies and how can News contribute to the development of critical thinking?”* With this question as a base for the thesis, these three research questions was formed:

1. How, and to what degree are News used in the teaching of Social studies today?
2. What potential can the use of News in the teaching of Social studies have in student’s development of critical thinking?
3. In his context, which possible challenges does the subject of Social studies face?

Method:

The chosen method for this thesis is qualitative methodology. To develop knowledge about the current use of News in the instruction of Social studies, there have been completed observations in five classrooms. Furthermore, there was conducted six interviews, five with Social studies teachers and one with the editor of the Norwegian news program for young children, “Supernytt”. The study started out with an observation of a class concerning the presidential election in the United States of America. These observations, which comprised of five hours of observation all together, founded the basis for the interviews. Five informants was interviewed concerning their experience with the use of News as a part of their instruction, then the editor of “Supernytt” was interviewed about his experience with producing News with targets young children.

Central findings:

The results in this thesis show that when major events occur in the world today, the teachers use News as a part of their instruction of Social studies. Furthermore they emphasize that News are more often not a part of their instruction of Social studies. The problematic aspects of using News as a part of the instruction and in the classroom, is explained by the magnitude of the subject Social studies. The fact that the subject also includes history and geography, the instruction of other aspects by the teachers and that the News is not a part of the curriculum, are significant. Concerning critical thinking, source criticisms is often mentioned and are compared with correction of the misunderstandings of young children. The news program

“Supernytt” are used by several schools, but only during lunch break, and without the presence of a Social studies teacher.

Keywords:

News, curriculum, critical thinking, NRK Supernytt, bildung, early education and News Literacy.

”Hvorfor skal jeg se på nyhetene? Det er jo ikke jeg som bestemmer hva som skjer uansett. Nyheter skjer jo bare.” Jente i 5. klasse.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	1
Sammendrag	2
Summary	3
1. Innledning.....	8
1.1 Bakgrunn for oppgaven	8
1.2 Studiens formål og problemstilling.....	10
1.3 Konkretisering og avgrensning av problemstilling	10
1.4 Oppgavens disposisjon.	11
2.0 Teoretiske perspektiver	12
2.1 Barn og nyheter	13
<i>Elektroniske medier og behov for diskusjon.....</i>	<i>14</i>
<i>Lærerens ansvar .....</i>	<i>15</i>
2.2 Nyheters rolle i læreplanverket	16
2.3 Nyheters plass i samfunnsfagsdidaktikken.....	20
2.3.1 Danning	22
2.3.2. News Literacy	24
2.3.3. Kritisk tenkning	26
2.4 NRK Supernytt - Et eksempel	30
2.4.1 NRK Supernytt sin relevans for prosjektet.....	32
3.0 Metode	34
3.1 Valg av metode.....	34
3.1.2 Observasjon.....	34
3.1.3 Intervju.....	37
3.1.4 Forskerens rolle og førforståelse	38
3.1.5 Utvalg av informanter.....	38
3.2 Dataanalyse.....	42
3.3 Etske vurderinger.....	43
3.3.1 Informert samtykke.....	44
3.3.2 Konfidensialitet.....	44
3.3.3 Konsekvenser.....	45
3.4 Validitet og reliabilitet.....	46
3.4.1. Valg av metode	46
3.4.2 Validitet og reliabilitet i datainnsamling	46
3.4.3 Validitet og reliabilitet i databehandling	47
3.4.4 Generaliserbarhet.....	48
4.0 Resultatene.....	49
4.1 Store og "viktige" nyheter får plass i undervisningen	49
4.2 Samfunnsfaget er for omfattende	52
"Vi har ikke noe ekstra tid"	52
"Tre vidt forskjellige fag"	53
"Nyheter står ikke i lærerplanen"	55
4.3 Nyheter og kritisk tenkning.....	56
<i>Problemet med barnas misforståelser og misoppfatninger.....</i>	<i>60</i>
4.4 Bruk av NRK Supernytt i skolen- et nyansert bilde	63
4.5 - "Ser på Supernytt i lunsjpausen, men ikke i timen."	67
5.0 Drøfting.....	69
5.1 Nyheter i samfunnsfagsdidaktikken.....	69
<i>Lærerens ansvar .....</i>	<i>70</i>

<i>Tid til rådighet- lærernes vekt på rammefaktorer .....</i>	<i>71</i>
<i>Nyheters plass i lærerplanen .....</i>	<i>72</i>
5.2 Nyheter som ledd i kritisk tenkning	74
5.3 Supernytt som formidler av nyheter til barn.....	78
6.0 Avslutning og veien videre	81
6.1 Nødvendige skolepolitiske debatter.....	82
6.2 Behov for mer forskning	84
Bibliografi.....	85
Vedlegg	91
Vedlegg 1- Intervjuguide NRK Super	91
Vedlegg 2 – Intervjuguide for lærerne	92
Vedlegg 3- Observasjonsguide.....	94
Vedlegg 4- Samtykkeerklæring	96
Vedlegg 5- NSD Personvern	101

1. Innledning

Målet med dette masterprosjektet er å utforske nyheter som tema i samfunnsfaget. Nyheter er viktig for å forstå samfunnet og samfunnsutviklingen. Dermed kan det stilles spørsmål ved om nyheter for barn burde være en del av samfunnsfaget i skolen. Derfor har jeg intervjuet fem lærere på fem ulike skoler for å få svar på hvordan de underviser om nyheter i skolen. Deretter har jeg brukt elementer fra aksjonsforskning for å observere elevene i en samfunnsfagstime. Denne timen har jeg selv lagd og omhandler nyheter, med fokus på det amerikanske valget. Jeg vet fra tidligere erfaring at mange av elevene i Osloskolen ser på Supernytt. Derfor valgte jeg deres fremstilling av valget som hovedelement i timen. Siden Supernytt spiller en viktig rolle i barnas mediehverdag valgte jeg også å intervjuer redaksjonsleder i programmet, Frank Sivertsen, for å finne ut hva han tenker om Supernytt sin påvirkning på barn og om dette var med på å gi programmet et ekstra ansvar når det kom til fremstilling av nyheter. Aldersgruppen på elevene er fra åtte til tolv år.

1.1 Bakgrunn for oppgaven

Ideen til denne oppgaven kom til meg i klasserommet. Ikke gjennom egen undervisning, men i elevenes lunsj dagen før valget i USA. Elevene var spente på valget og ville se Supernytt sin dekning. I god tro satte jeg på episoden, uten da å være klar over at nettopp denne episoden ville utløse en debatt om hvorvidt NRK drev propaganda med barn som målgruppe, samt at episoden ville legge grunnlag for min oppgave.

Den 8. November 2016 valgte Supernytt å sende en ekstrasending angående valget i USA. Hillary Clinton mot Donald Trump. I denne episoden får man en introduksjon av hver av presidentkandidatene, og av det republikanske og demokratiske partiet. Dessuten ble det forklart hvorfor partiene er representert, henholdsvis med en elefant og et esel. Dette er viktig informasjon for elevene, men det er ikke det som blir interessant i denne sammenheng. Det som fikk min oppmerksomhet var delen der barn skulle fortelle om hvorfor valget i USA var så viktig og hvilken betydning dette kom til å ha for Norge.

Enzo (10 år) fikk i oppgave å forklare hvorfor valget var viktig. Han sa at valget er viktig ettersom personen som vinner kommer til å få all makten og får være president, men om man lar makten komme i feil hender kan dårlige ting skje. Videre får vi høre fra andre barn at Hillary ligger mye bedre an enn Donald Trump. Enzo avslutter reportasjen med å si at Trump kanskje kan vinne, men at vi får håpe at Hillary vinner.

Episoden avsluttes med en reportasje fra en skole i Nord-Norge. Her spør de elevene i en skoleklasse om hvor mange som tror/håper at Donald Trump vinner valget. Ingen rekker opp hånden. Selma (12 år) får ordet og sier at Donald Trump har lyst på mer våpen og at det ikke er bra. Eirill (12) mener at Clinton er mer fornuftig enn Trump. Sanne (12) sier at Trump ikke vil ha inn folk med forskjellige hudfarger inn i landet og heller ikke folk som er forskjellige. Kristoffer (12) sier at Clinton bryr seg om barn, men at Trump ikke gjør det. Nor (12) avslutter med å si at han ikke tror at Trump blir president, men at han er redd for at han skal vinne og redd for at folk skal stemme på han.

Etter episoden satt elevene og jeg igjennom friminuttet for å diskutere episoden vi akkurat hadde sett. Mange av elevene var redde for at Trump skulle vinne. Mange av elevene lurte på om Trump ikke likte barn og om det var sikkert at 3. verdenskrig skulle starte om Trump kom til makten.

Dagen etter var spørsmålene enda flere. Spørsmålene var desperate og barna var genuint redde. Det utenkelige for mange hadde skjedd og Trump skulle bli USAs 45. president. En skoledag som egentlig skulle inneholde matematikk, norsk og samfunnsfag ble en skoledag hvor utallige spørsmål skulle besvares. Det som gjorde meg nysgjerrig var at elevene ikke nevnte argumenter de hadde hørt fra foreldrene, men refererte til det de hadde sett og hørt på Supernytt.

Etter denne reportasjen skrev Mæland (2016) i en artikkel i Nettavisen at NRK drev propaganda rettet mot barn. Dette kom etter en ”klagestorm” til Kringkastingsrådet. I artikkelen uttaler også en far at han måtte forklare sine barn at Donald Trump ikke hatet barn og at han ikke hadde tenkt å starte krig, men at meldingen ikke kom helt frem ettersom datteren mente at det som kom på TV måtte være sant. Dette var noe jeg kunne kjenne igjen fra egen undervisning, men tankene begynte å spinne. Hvem sitt ansvar skal det være at nyheter er nyansert og hvem sitt ansvar er det å lære barn å forstå og være kritiske til nyheter?

NRK skrev på sin egen hjemmeside i 2016 : ”Hvordan NRK har dekket USA-valget har flere reagert på, spesielt måten Donald Trump ble presentert og omtalt. Med bakgrunn i alle disse klagene blir dette et eget tema på møtet.”(Fordal, 2016). Med møte menes deres årlige debatt i Kringkastingsrådet. I denne oppgaven vil spørsmålet reises om hvem sitt ansvar det er å lære barn om nyheter, hva lærerplanen vektlegger, hva lærerne sier er viktig og hvilken plass Supernytt har i skolen.

1.2 Studiens formål og problemstilling

Formålet med studien er å utforske nyheter som tema i samfunnsfaget i fjerde til sjuende klasse. Nyheter anses å være et viktig tema for å nå målet om dannelse i skolen.

Både demokratisk forståelse og evne til kritisk tenkning er viktig i dannelsesbegrepet. Studien vil derfor ta utgangspunkt i nyheter og følgende spørsmål vil stilles:

”Hvilken plass har nyheter i samfunnsfaget og hvordan kan nyheter bidra til utvikling av kritisk tenkning?”

Tidligere utdanningsminister Torbjørn Rød Isaksen (2017) uttrykte en bekymring om barns forståelse av samfunnet:

Det er mye makt å skrive, mene og dele hva vi vil. Det må vi verne om. Men det blir problematisk hvis for mye av det som deles- og som millioner av mennesker bygger sin virkelighetsoppfatning på er løgn, konspirasjonsteorier og direkte feilinformasjon.

Verdt å merke seg er bekymringen når løgn, konspirasjonsteorier, falske nyheter og feilinformasjon danner grunnlaget for barns forståelse av samfunnet.

1.3 Konkretisering og avgrensning av problemstilling

Det er mange måter å studere nyhetens plass i samfunnsfaget, både gjennom tekstanalyser av lærerplaner og lærebøker. I denne studien er det de som underviser i samfunnsfag som vies størst oppmerksomhet. Samfunnsfag undervises fra første klasse i grunnskolen til tredje klasse på videregående skole. Jeg har valgt ut lærere som underviser aldersgruppen åtte til tretten år. Det vil si fra tredje til syvende klasse i barneskolen. Mer presist er forskningsspørsmålene konkretisert på denne måten:

1. Hvordan, og i hvilken grad brukes nyheter i samfunnsfagundervisningen i dag?
2. Hvilke potensial ligger det i å benytte nyheter til å utvikle kritisk tenkning hos elevene?
3. Hvilke eventuelle utfordringer står samfunnsfaget ovenfor i denne sammenhengen?

1.4 Oppgavens disposisjon.

I kapittel 2 vil tidligere forskning bli presentert, sammen med nyheters rolle i lærerplaner og i samfunnsfaget. De sentrale begrepene dannelse, News literacy og kritisk tenkning vil bli belyst. NRK Supernytt er en sentral nyhetsformidler i skolen og vil presenteres til slutt i kapitlet.

I kapittel 3 presenteres studiens metode med begrunnelser og overveielser knyttet til dataanalyse, validitet og reliabilitet.

I kapittel 4 presenteres resultatene og kapittel 5 drøftes de. Kapittel 6 er en oppsummering av oppgaven, med noen anbefalinger til videre forskning.

2.0 Teoretiske perspektiver

I dette kapitlet vil jeg belyse forskning og teori som er relevant for formidling og bearbeiding av nyheter i skolen. Jeg vil først presentere tidligere forskning om nyheter i skolen. Videre se på nyheter som tema i lærerplanen fra 2013, samt elementer fra den nye lærerplanen som er forventet i 2020. Interessant her blir å se hvilken rolle nyheter spiller i den nye planen og hvilken rolle dette kan spille i samfunnsfagsdidaktikken. Til slutt vil jeg se på nyheter i samfunnsfagsdidaktikken i lys av kjente teoretikere med spesielt fokus på Wolfgang Klafki og hans dannelsesteori og knytte dette opp mot sentrale begreper som News Literacy og kritisk tenkning. Til slutt vil jeg beskrive Supernytt som medium og deres satsing for barn. I denne oppgaven vil jeg se på hva samfunnsfaget i skolen kan bidra med for å gjøre nyheter tilgjengelig og forståelige for barn.

I 2008 formulerte Barneombudet (Raundalen & Schultz) at barn som får med seg voldsomme og dramatiske nyheter, ofte mangler erfaring for å kunne forstå det de ser og det de hører. Barn som opplever dramatiske nyheter kan derfor ha behov for en forståelsesramme, slik at de kan begripe hva som skjer og få en kontroll over ubehaget de kan kjenne. Hensikten med å snakke med barn om nyheter som skaper for eksempel frykt, kan være å gi elevene en trygghet i hverdagen. Når et barn snakker med en voksen, eller med andre barn i et klasserom, kan dette virke beroligende dersom nyhetene skaper uheldige følelser. Det er dermed flere som kan hjelpe barnet å forstå begivenhetene som presenteres i nyhetene. Et barn søker ofte trygghet, men misforståelser og mistolkninger kan være med på å skape unødvendig frykt. Derfor er det viktig å hjelpe barn med å tolke og forstå slik at de selv en dag kan tolke nyheter uten å bli redde.

2.1 Barn og nyheter

Til tross for at TV er et medium som de siste tiårene har levert nyheter om hva som skjer i verden, har det vært lite forskning på hvordan nyheter kan påvirke barn følelsesmessig, særlig skape frykt (Valkenburg, 2004. S. 1-4).

I mange år trodde man ikke at barn ble påvirket av nyheter og hendelser fordi nyhetene var fjerne fra barns verden (Fossen, 2013, s 123-124). Man hadde ikke tro på at et barn kunne la seg påvirke av katastrofer og dramatiske hendelser som var langt borte fra eget liv og egen hverdag. Bakgrunnen for tankegangen var at de nettopp var barn og derfor reagerte annerledes enn de voksne. Han mener videre at dette har vist seg å være feil. Det man ikke så da, men som man ser i dag er at barn får med seg slike begivenheter og aktualiserer begivenhetene i egen hverdag. Fossen (2013, s.123-124) skriver videre at informasjonen ofte kan virke rotete og usammenhengende på TV. Dette fordi sakene ofte kuttet opp stykkevis og kommer i litt tilfeldig rekkefølge. Å sette all informasjon sammen kan skape bedre relevans. Å skape forståelse kan derfor være en utfordring i formidling av nyheter.

Cantor og Nathanson (1996, s.139) forsket på barnas frykt når de så på TV. De kom frem til at jo eldre barnet blir, desto større frykt er det for vold fra ukjente personer. Det kan komme av at de ser på nyheter eller fiktive serier der umotivert vold forekommer og tolker det inn i egen hverdag. Samtidig viser undersøkelsen at frykten for naturkatastrofer synker jo eldre barnet blir. Dette kan forklares med at barn ikke opplever naturkatastrofer på daglig basis til kontrast fra frykten for vold fra mennesker man ikke kjenner, ettersom man daglig møter på personer man ikke kjenner til.

Barbara Wilson (2008) ved universitetet i Illinois har sett på sammenhengen mellom barns følelser og media. Hun skriver at en god del forskning viser at eksponering for media til barna kan bidra til frykt og angst. Hun skriver at fiktive programmer og nyheter kan påvirke negativt og skape frykt hos barn. Hun avslutter med at elektroniske medier og nyheter kan påvirke barns opplevelse av hvor farlig verden vi lever i er.

I boken *Snakk med barn og følelser* skriver Fossen (2013, s. 118) at barn ofte bruker fantasien når de skal analysere hendelser som de møter i hverdagen. Dette kan relateres til Wilsons (2008) tankegang. Fossen (2013, s.118-122) skriver at barn kan ha: ”tenk om tanker”. ”Tenk om tanker” er tanker som barn tar med seg i sin egen verden og analyserer til ut fra ting de kjenner til. Dette kan både være positivt og negativt. Barnet binder tankene til sin fantasi for å lage hypoteser om hva som kommer til å skje. Så om et barn møter en nyhet som de skal prøve å lage en mening ut av så tar de med seg nyheten inn i sin fantasi og prøver å lage hypoteser og en rekke slutninger om hva som kommer til å skje.

Elektroniske medier og behov for diskusjon

Med introduksjonen av elektroniske medier, altså medier på internett, og barns tilgang på elektroniske medier (PC, nettbrett, Ipad, smarttelefoner) har det gjort det vanskeligere enn noen gang å kontrollere hva elevene ser får med seg av nyheter. Gerhardsen (2016) mener at barn ikke bør se eller lese nyheter uten at man overvåker hva de ser. Hun sier at barn under ti år ikke bør se en vanlig nyhetssending alene, mens barn over ti år kan se og diskutere ting med en voksen til stede. Hun utaler også i et intervju med VG at: Hører en seksåring at 150 stykker er døde av ebola, vil det tilsvare omtrent alle barnet kjenner. Hun eller han skjønner ikke at det er en veldig liten del av verdens befolkning, og at sannsynligheten for at hun eller noen andre i omgivelsene skal bli rammet er ekstremt liten. For barnet er denne sykdommen en reell trussel. Hun sier også at barn opererer etter mottoet ”kan dette skje, kan alt skje”. Som eksempel tar hun opp at om du setter en åtteåring alene foran Dagsrevyen, ender du fort opp med et forvirret og fortvilet barn som føler seg personlig truet, blir engstelig og som på sikt kanskje kan bli mindre empatisk med andre. Gerhardsen avslutter med å skrive at det er foreldrenes ansvar at barn skal forstå nyheter. Foreldrene må finne de stedene hvor barn leser nyheter og deretter ta diskusjonen om hva barnet burde og ikke burde lese. Deretter kan man gjenfortelle viktige hendelser for barn slik at du som voksen blir narrativ i hendelsene og har kontroll på fremstillingen av en begivenhet.

Lærerens ansvar

Raundalen & Schultz (2008) bygger videre på dette med frykt og utfordrer lærere til å ta det pedagogiske ansvaret. De skriver at det pedagogiske perspektivet handler om at elever skal få lære om hvordan samfunnet henger sammen og hvordan kriser internasjonalt og nasjonalt oppstår og løses. De mener at dette kan være med på å gi barn kunnskaper om hvordan verden henger sammen og dermed gi barna en trygghet i egen og de nærmeste sin hverdag gjennom at informasjonen de får er forståelig. Å aktualisere og hjelpe elevene med å forstå er derfor viktig. Det å tolke og forstå nyheter i skolen kan bygge et stilas av forståelse som hjelper barn med å prosessere informasjon og analysere denne slik at den ikke virker så skremmende. Dette kan være med på å utvikle en kritisk evne til nyheter som kan komme et individ til gode senere i livet.

Hole og Harto (2015, s.3) skriver at for å imøtekomme den informasjonsveksten som har kommet i samfunnet i dag og behovet for å klargjøre informasjon, har samfunnsfagslærere valgt å integrere nyheter som del av sin undervisningspraksis. Dette kan synes helt naturlig i dag hvor nyheter spiller en så stor rolle i verdenssamfunnet, men spørsmålet er fortsatt om barn kan tolke og skape mening av de nyhetene som presenteres.

2.2 Nyheters rolle i læreplanverket

I studien vil det bli referert til styringsdokumenter for skolen og for samfunnsfaget, det vil si Kunnskapsløftet (2006), Lærerenplanen for samfunnsfag (Utdanningsdirektoratet, 2013) og de planlagte revideringer fra 2020. Dette er for å belyse hva samfunnsfaglæreren må forholde seg til. Læreplanverket er vedtatt og bestemt av Stortinget og Regjeringen. Disse vedtakene legger grunnlaget for hva man skal legge vekt på i undervisningen i den norske skole. Dagens lærerplan i samfunnsfag ble gjeldene i 2013. Samfunnsfaget slik vi kjenner til det i dag er et tredelt fag. De tre delene er samfunnskunnskap, geografi og historie. I tillegg legges det vekt på de fem grunnleggende ferdighetene. Dette er : *Skrive, lese, regne, IKT og uttrykke seg muntlig.* (Utdanningsdirektoratet, 2013)

Styringsdokumentet inneholder også formål med faget, utdyping av hovedområder og flere type mål, som delmål og kompetansemål. I løpet av tiden hvor denne oppgaven blir skrevet, blir det utarbeidet en ny lærerplan i samfunnsfaget. I denne oppgaven skal det belyses om nyheter får en rolle i samfunnsfag og eventuelt på hvilken måte, sett fra utkast som har blitt offentliggjort. I utkastet til den nye overordnede delen av lærerplanen (2019) står det: ” Skolen skal bidra til at elevene blir nysgjerrige og stiller spørsmål, utvikler vitenskapelig og kritisk tenkning og handler med etisk bevissthet. ” Aktuelt for denne oppgaven er derfor begrepet *kritisk tenkning* som blir vektlagt i stor grad i den nye lærerplanen.

I formålet for lærerplanen (2013) står det:

I eit demokratisk samfunn er verdier som medverknad og likeverd viktige prinsipp. Sentralt i arbeidet med samfunnsfaget står forståing av og oppslutning om grunnleggjande menneskerettar, demokratiske verdier og likestilling. Faget skal stimulere til og gje erfaring med aktivt medborgarskap og demokratisk deltakning.

Nyheter kan knyttes opp til grunnleggende menneskerettigheter, likestilling og demokratiforståelse ettersom ytringsfriheten er med på å gi rettigheter som gjør at man kan skrive og si hva man vil. Dette benytter mediene i Norge og i store deler av vesten seg av. Forståelse av at nyheter er noe som er skrevet av en person som har egne meninger og tanker kan derfor syntes viktig at barna forstår. Massemediene blir ofte beskrevet som den fjerde statsmakt. Med denne betegnelsen menes at pressen har tatt på seg en selvpålagt rolle som samfunnsobservatør (Orgeret, 2017) og spiller på tanken om at pressen spiller en like viktig

del av samfunnet som den lovgivende (Stortinget), utøvende (Regjeringen) og den dømmende (domstolene) makt. Å ta opp problematiske forhold knyttet til menneskerettigheter, likestilling og demokratiet synes å være en viktig del av nyhetsformidlingen.

Et viktig poeng i lærerplanen i samfunnsfag fra 2013 er at mennesker er preget av kulturen de vokser opp i, og at dette påvirker handlinger, holdninger og kunnskaper (Utdanningsdirektoratet, 2013). En dypere forståelse av dette er å se forholdet mellom det personlige livet som man lever og det samfunnslivet som kan medvirke til å erkjenne mangfoldet i samfunnsnormer og livsverdier. Som reflekterende og handlende individer i felleskap kan mennesker bidra til å forme seg selv, og både påvirke og bli påvirket av omgivelsene sine. Som moralsk individ er mennesket ansvarlig for handlingene sine også for handlinger som andre har tatt initiativ til. Gjennom samfunnsfaget kan elevene utvikle kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse om hvordan de kan påvirke det lokale og globale felleskapet og sin egen livssituasjon.

Kunnskap, samfunn og politikk har en verdi i seg selv, samtidig som det er en betingelse for demokratisk deltakelse. Kunnskap om det politiske systemet i Norge, og det internasjonale samfunnet gjør at man blir medviten om at politikk er preget av samarbeid, konflikt, påvirkning og makt i ulike former (Utdanningsdirektoratet, 2013). Gjennom samfunnsfaget kan elevene få verktøy til å analysere og drøfte historiske og aktuelle samfunnsspørsmål, og til å identifisere og diskutere ulike maktrelasjoner.

Samfunnsfaget er delt inn i ulike hovedområder som utgjør en helhet (Utdanningsdirektoratet, 2013). Faget skal fremme evnen til å diskutere, resonnere og løse problemer i samfunnet ved å påvirke nysgjerrighet og evnen til å søke kunnskap om samfunn og kulturer. Gjennom kunnskap om samfunnet omkring seg, blir elevene undrende og nysgjerrige og stimulerer til refleksjon og skapende arbeid. Slik kan man forstå seg selv og andre bedre, mestre og påvirke verden man lever i, og få motivasjon til ny innsikt og livslang læring.

Hovedområdet i lærerplanen fra 2013 handler om hvordan man bygger opp samfunnsfaglig forståelse gjennom nysgjerrighet, undring og skapende aktiviteter. Å stimulere til kritisk vurdering av etablert og ny samfunnsfaglig kunnskap ved å bruke kilder og kildekritikk er sentralt. Videre vektlegges formidling, diskusjon og utvikling av samfunnsfaglig kunnskap og kompetanse.

I den nye lærerplanen som er planlagt i 2020 er det ønsket at kritisk tenkning får en større rolle i skolen. I planen så står det at: ”Kritisk og vitenskapelig tenkning innebærer å bruke fornuften på en undersøkende og systematisk måte i konkrete praktiske utfordringer, fenomener, ytringer og kunnskapsformer”. (Utdanningsdirektoratet, 2019)

Alle kompetansemålene må forholde seg til kritisk tenkning. I Stortingsmelding 28 fra Kunnskapsdepartementet (2016) understrekes at formålet med kritisk tenkning er at elever skal utvikle evne til kritisk tenkning i samfunnet de er en del av. Eleven skal alltid søke kunnskap og være kritisk til allmenne sannheter som ikke alltid er allmenngyldige. Målet er å få et menneske mest mulig autonomt slik at individer kan fungere i et demokrati. Videre står det at kompetanse er å kunne tilegne seg og anvende kunnskaper og ferdigheter til å mestre utfordringer og løse oppgaver i kjente og ukjente sammenhenger og situasjoner. Kompetanse innebærer altså forståelse, evne til refleksjon og kritisk tenkning over samfunnet.

Det som får lite plass i den nye lærerplanen er nyheter. Nyheter er kun nevnt en gang i utredningen og det er under kompetansemål for 4. klasse (Utdanningsdirektoratet, 2019). Her skal elevene presentere en nyhet for klassen og det er opp til eleven selv å velge nyhetssak og tolke denne saken etterpå. På mellomtrinnet er ikke nyheter nevnt.

Samfunnsfag skal ha et hovedansvar for innlæringen av digitale ferdigheter. Derfor er digitale ferdigheter gjort eksplisitte i kompetansemålene. Elevene skal utvikle digitale ferdigheter som en del av fagkompetansen, og de skal bruke ferdigheten for å vise sin kompetanse i faget. De vil herved ha tilgang på mange nyheter ved at de har lært å søke på internett. Betydningen av å diskutere dette syntes å være stor.

En viktig del av kompetansen i samfunnsfag er altså å utforske, skape og søke kunnskap om samfunnet, og stille kritiske spørsmål til kunnskap og kilder. Det kan reises spørsmål ved om dette er mulig uten å diskutere nyheter. Det er viktig at elevene allerede fra første trinn får bruke sin nysgjerrighet til å utforske og reflektere over samfunnet de lever i.

Kompetansemålene i samfunnsfag gir en tydelig retning for elevenes kompetanse, men åpner for at læreren kan velge innhold og tilpasse opplæringen.

Det finnes ulike kriterier for utvalg og organisering av lærestoff. Koritzinsky (2014. s.149) hevder at det kan være en motsetning mellom lærerplansentrerte og elevsentrerte kriterier. Han skriver: ”Men den fagdidaktiske utfordringen i samfunnskunnskap må være å søke en syntese. Vi må prøve å koble lærerplanføringene og elevinteressene på en slik måte at begge hensyn ivaretas til fordel for mer og bedre læring.” (s.149). I den nye planen åpnes det for lærerens selvstendige vurderinger ved valg av innhold og metode, selv om hovedvekten ligger på elevene.

Organisering av lærestoffet i skolen kan gjøres på ulike måter. Koritzinsky (2014. S. 169-176) navngir fire hovedmodeller: faginndeling, flerfaglig samordning, flerfaglig temaorganisering og fagintegrering. Han poengterer at det er nødvendig å anvende alle fire. En fagdeling innebærer at geografi, historie og samfunnskunnskap deles opp i undervisningen. Faglig samordning innebærer at man kobler sammen visse deler av fagene. Flerfaglig temaorganisering av lærestoffet innebærer at man velger ut temaer som er felles for fagene. En fagintegrering innebærer en tverrfaglig tilnærming og den har en mer forpliktende sammenkobling mellom lærestoff og arbeidsmåter fra flere fag. Koritzinsky poengterer videre at ofte er fagdelt undervisning den beste måten å lære elevene grunnleggende begreper, fakta og ferdigheter på, mens de integrerte modellene bidrar i større grad til helhetlig forståelse og sammenheng og oppnå kompetansemål i den generelle del av lærerplanen.

Argumenter for fagdelte undervisnings og læringsprosesser (Koritzinsky s.170) fremhever at en faginndeling er mer forutsigbart for lærerne blant annet fordi lærebøkene og lærerplanene ofte er fagdelte. Det å følge fagenes systematikk og progresjon kan skape en større forutsigbarhet i forhold til prøver og eksamener. Argumenter for de integrerte modellene (s.173) er blant annet at virkeligheten er ikke fagdelt. Det å jobbe fagintegreert styrker helheter og sammenhenger, samt at det blir virkelighetsnært for elevene.

2.3 Nyheters plass i samfunnsfagsdidaktikken

Det ligger i samfunnsfagets egenart at elever skal tilegne seg kunnskaper og ferdigheter gjennom undervisning som er basert på et interaktivt syn på læring (Koritzinsky, 2012 s.140). Med dette mener han at arbeid med nyheter kan finne sted i sosial kontakt mellom lærer og medelever, samtidig som læringen blir påvirket av en rekke føringer fra familie, massemedier og det lokale samfunnet en lever i. Elevene skal være aktivt søkende og skapende. De konstruerer nye kunnskaper, ferdigheter og holdninger med det de allerede vet, forstår, føler, kan, tror og mener, men at dette også er påvirket av lærerens undervisning og samhandling med andre elever (Koritzinsky, 2012 s.30). Både den generelle delen av lærerplanen og lærerplanen i samfunnsfag (2013) legger opp til opplæringens kritiske funksjon og at skolen og samfunnsfag dermed får et samfunnskritisk mandat. Elevene skal kunne sette spørsmålstegn ved, drøfte og vurdere en rekke samfunnsforhold. Når det kommer til nyheter, kan man her se viktigheten av å kunne knytte dette opp aktuelle samfunnsforhold.

Nyheter kan være egnet som eksemplarisk materiale ettersom media ofte fokuserer på dramatiske hendelser og på enkeltpersoner (Koritzinsky, 2014). Eksemplarisk undervisning og læring har også en plass i Klafkis teori om danning.

Dannende læring, som fremmer den lærende selvstændighet, som altså fører frem til yderligere viden, evner og holdninger... , nås ikke gjennom reprodutiv overtagelse af den størst mulige mængde enkelterkenelser,- evner og - færdigheder, men derimod ved at den lærende ud fra et begrænset antal udvalgte eksempler arbejder sig frem til aktivt almene, nærmere bestemt: mere eller mindre vidtrækkende almengyldige kundskaber, evner og holdninger, eller med andre ord : Væsentlige strukturelle, principielle, typiske, lovmæssige, omfattende sammenhænge. Ved hjælp af sådane almene indsigter, evner og holdninger kan man gøre større eller mindre grupper af enkeltfænomener og – problemer, der har samme eller lignende struktur, tilgængelige og begribelige. (Klafki , 2014, s.176)

Klafki (2014) poengterer at ved å arbeide fram til det allmenne ut fra det spesielle kan elevene oppnå å se sammenhenger og innfallsvinkler som elevene ikke har sett før.

Dette kan være med på å engasjere elever og skape en følelse av nærhet selv om hendelsene skjer langt borte, samtidig som de kan knyttes til mer overordnede temaer og utfordringer som har betydning for elevers liv. Elever er ulike, og man må kjenne elevene godt for å bruke nyheter i læring. Man vet aldri hvordan et menneske vil reagere når de diskuterer nyheter. Samtidig er det mange av elevene som er på internett og ser bilder og hører lyder voksne ikke har kontroll over. Derfor kan det være viktig å ta noe av kontrollen tilbake og presentere aktuelle nyheter i sammenheng for elevene. Å kunne diskutere hva som har skjedd kan være viktig. Lærer kan da få fram hva elevene faktisk tenker.

Nyheter gir gode muligheter for refleksjon. Samtidig er det viktig å reflektere over det ansvaret som man har som lærer. Det kan være mye læring i å diskutere nyheter, men om elevene ikke klarer å sette nyheter i kjente sammenhenger, kan det gjøre skade. Om man kun tar opp det verste fra media, uten å forklare handlingsrommet så kan dette være negativt. Om man skal ta tak i nyheter som er kontroversielle eller ”vonde” nyheter så er det bedre å ta tak i hvorfor tingene har skjedd og at vi som mennesker kan gjøre ting for at det kan unngås. Om en nyhet kritisk analyseres og diskuteres, kan det være med på å dempe frykten hos elever.

Ryen (2019) hevder at gjennom bruk av nyheter åpner det seg en mulighet for å knytte det konkrete til det mer abstrakte og det nære til det fjerne. Og det er ikke mangel på nyheter. I dag genereres det flere nyheter på 48 timer enn det har gjort i verdenshistorien frem til 2003. Ryen (2019) mener til slutt at forutsetningen for at bruk av nyheter kan bidra til elevers læring- og dannelsesprosess, er å se hvordan elevene evner å se hvordan enkeltsaker belyser noe mer generelt, og samtidig opplever en nærhet og relevans i forhold til de nyheter de møter.

Selv om mediene florerer av nyheter har fortsatt lærebøker en plass i skolen. Blikstad- Balas (2015) hevder imidlertid at læreboken har mistet sin rolle som den ledende kunnskapsformidler i klasserommet. Lærebøkene er ikke lenger elevenes hovedkilde. Bøkene er i dag byttet ut med stoff og nyheter som elevene finner på internett. På internett finnes utallige kilder som de kan plukke fra når de skal ha informasjon om et emne. Her plukkes det ut informasjon både fra dagsaktuelle nyheter og faktasider som er skrevet for å generere klikk. Dette står i kontrast til resultatene fra forskningsprosjektet ARK&APP utført av Gilje mfl. i 2016. De påpeker at det er læreboka som strukturer undervisningen.

2.3.1 Danning

Den anerkjente tyske dannelsespedagogen Wolfgang Klafki er en pedagog og didaktiker som har hatt stor innflytelse på den senmoderne didaktikken og forståelse av danning i vår del av verden (Künzli, 2010). Klafki (2014) skriver i sin definisjon av didaktikk at den allmenne målbestemmelsen for undervisning er å hjelpe elevene med å utvikle selvbestemmelse og solidaritetsevne. Selvbestemmelse og solidaritetsevne inkluderer evnen til rasjonell debatt, det vil si evnen til å begrunne og reflektere, og utvikle emosjonalitet og handlekraft som er evnen til aktivt å påvirke egne relasjoner til den naturlige samfunnsmessige virkeligheten ut fra begrunnende målsetninger.

Klafki tar utgangspunkt i Piagets konstruktivisme (Ryen 2019). Piaget mener at læring skjer gjennom at nye fenomener blir forsøkt tilpasset den kunnskapen man har fra før. Piaget deler læringen i to. *Assimilering*, som vil si at man tilpasser den nye opplevelsen til det man kan fra før. *Akkomodasjon* innebærer en forståelse av at de forhåndsoppfatningene man har ikke er tilstrekkelige, men må endres. Wolfgang Klafki bygger videre på dette og hevder at når man lærer, danner man en ny kategori. Disse kategoriene vil legge et grunnlag for videre læring. Flere kategorier gir deg større beredskap til å kunne lære mer. Klafki mener at det finnes et driv inni oss om at ting skal gi mening. Han mener at de kategoriene som vi har med oss, er med på å hjelpe med å gi ting mening. På denne måten blir den lærende selvstendig og dannet. (Ryen, 2019)

Med dette kan man si at Klafki tar et oppgjør med den tradisjonelle skolen. Han sier at man må finne gode eksempler, for så å koble dette opp mot et overordnet tema. Som eksempel kan man bruke kritisk tenkning til tidstypiske nøkkelproblemer i nyheter. Tidstypiske nøkkelproblemer vil si sentrale utfordringer i samtiden som elevene vil måtte forholde seg til. Dette kan eksempelvis være fredsspørsmål, miljøspørsmål, samfunnsskapt ulikhet, og de nye teknologiske styrings-, informasjons- og kommunikasjonsmedier. Ofte nedlegges arbeidsplasser som en følge av den teknologiske utviklingen (Klafki, 2014. s 74-89). Om man bruker gode eksempler til å forklare nyheter som både kan være gode og dårlige kan dette være med å utvikle elevenes tanke rundt gode og dårlige nyheter og deretter binde dette opp mot nyheter som et overordnet tema. Det er gjennom dette at Klafki mener at man kan utvikle kritisk tenkning. Det er i dag store utfordringer som elevene må forholde seg til som

blir viktige at de er i stand til å ta stilling til. Her er det også viktig at læreren har en kritisk vurdering av hva som de skal legge vekt på, slik at de ikke kun blir styrt av lærebok og lærerplan.

Videre forstår Klafki danning som en vekselvirkning mellom det objektive (verden) og det subjektive (mennesket), hvor ingen av "sidene" kan forstås isolert fra den andre (Ryen, 2019). Danning innebærer at eleven "åpner seg" for innholdet samtidig som innholdet "åpner seg" for eleven. Først når verden fremstår som meningsfull for eleven blir det mulig å handle på en selvstendig og ansvarlig måte. Da kan eleven gå ut i verden og gjøre en endring. Uten en forståelse av samhandling i verden kan ikke eleven bli et deltakende individ i samfunnet. Her kommer han tilbake til det eksemplariske prinsipp som sier at å aktualisere undervisningen ved hjelp av eksempler belyser noe som er allment. Det vil si noe som har betydning ut over den konkrete situasjonen det tas utgangspunkt i. Utfordringen er å finne eksempler som både belyser noe allment og som gir mening for elevene.

Ryen (2017, s.54) fremhever den induktive arbeidsmetoden. Han skriver at danning starter hos eleven. Den bygger på at lærer introduserer noe, som læreren tenker kan skape refleksjoner hos eleven. Etter dette jobber eleven med egne tanker. I andre fase forsøker klassen gjennom en klarere lærerstyrt dialog å se etter koblinger mellom de ulike elementene som er tatt opp. I den siste fasen knyttes slutningene fra mellomfasen til teoretiske perspektiver. Her har læreren en svært viktig rolle når det gjelder å sørge for at koblingen til de teoretiske perspektivene hele tiden blir konkretisert ved hjelp av eksempler og knyttet til den foregående diskusjonen, slik at disse ikke blir stående som rene abstraksjoner. Gjennom å følge denne metoden kan man belyse abstrakte begreper på en bedre måte enn å kun introdusere begrepet. Her må man bruke refleksjoner til å koble tema til et overordnet nivå. Det at noe er abstrakt betyr ikke at det behøver å være på et alt for høyt nivå. Det kan brukes på mange måter og på mange nivåer. Det handler om å ta tak i en situasjon (som konflikt) på en systematisk måte og koble dette til læring og kritisk tenking.

Videre er det ikke alltid de som er gode analytisk som får med seg nyheter (Ryen, 2019). Det kan være hvem som helst. Nyheter krever ikke at man skal ha en forforståelse for alt og man kan ha mangler fra før, men nyheter kan gi de som ikke generelt sett er så gode på skolen en

mulighet til å være med ettersom det kun er snakk om å følge med på en enkelt sak eller flere enkeltsaker. Dette kan gi mestringsfølelse og man kan man treffe elever på enkeltsaker.

2.3.2. News Literacy

Literacy is the ability to identify, understand, interpret, create, communicate and compute using printed and written materials associated with varying contexts. Literacy involves a continuum of learning in enabling individuals to achieve their goals, to develop their goals, to develop their knowledge and potential and participate fully in their community and society. (UNESCO, 2004)

Mye av det UNESCO viser til, faller egentlig under det å være lese- og skrivefær i vid forstand: å forstå , tolke, uttrykke seg, kommunisere og orientere seg slik at man kan delta i samfunnet og mye annet. (Språkrådet, 2019)

Jeg vil i denne oppgaven benytte begrepet News Literacy. Dette er et begrep som er sentralt i læringen av nyheter i samfunnsfag. Mihailidis (2012) sin tolkning av News Literacy er det å kunne forstå, evaluere, analysere og lære strategier for å håndtere og navigere den store strømmen av informasjon elevene får gjennom nyheter. Han spesifiserer at det er viktig at man i en tidlig alder utvikler elevens evne til kritisk tenkning om media og nyheter, og kobler dette opp mot det å utvikle demokrati gjennom en demokratisk debatt.

Formålet med News Literacy er altså å få elever til å bli aktive samfunnsborgere som kan reflektere over nyheter med et kritisk blikk. Det er spesielt viktig i dag når man ser utviklingen av begrepet "Fake News" som går ut på at media og nyheter skrevet på internett ikke nødvendigvis er sanne. "Fake News" som begrep ble popularisert av Donald Trump under og etter sin kampanje for å bli president. Selve begrepet handler om spredning av nyheter som faktisk er feil, men er i dag også bruk som et retorisk begrep på nyheter man ikke er enig i eller som man setter spørsmålstegn ved troverdigheten til. Dette er en kjent taktikk som blir kalt for "Lying press" og kan bli gitt til alle nyhetsmedier, også de som er sanne, for å sette spørsmålstegn ved kredibiliteten til en nyhet. Dette er med på å gjøre kritisk tenkning rundt nyheter vanskeligere og viktigere enn noen gang.

2.3.3. Kritisk tenkning

I lærerplanen for samfunnskunnskap benyttes begrepet *opplæring til kritisk funksjon*. Elevene skal kunne reflektere kritisk over innhold og arbeidsmetodene i faget. Skolen har også et samfunnskritisk mandat (Koritzinsky, 2014 s.103). I utkast til ny lærerplan nevnes kritisk tenkning både som fagrelevans, som samfunnskritisk tenkning, som verdier og prinsipper og i underveis- og sluttvurdering (Læreplan i samfunnsfag, 2020, høringsdokumentet). Dette betyr at kritisk tenkning er sentralt i samfunnskunnskap. Lorentzen & Røthing (2017 s.122) beskriver to sider av kritisk tenkning. ” På den ene siden viser det til det som gjerne kalles ”kildekritikk” som sikter til bevisstgjøring omkring kildebruk og kunnskapsproduksjon. På den andre siden viser det til en systemkritisk og maktkritisk tenkemåte”. Temaet nyheter i samfunnsfaget kan bidra nettopp til å bevisstgjøre elevene om kildebruk. Å være systemkritisk og maktkritisk krever kunnskap som elevene lærer i samfunnsfaget. Diskusjon om nyheter kan bidra til å øve på systemkritikk og vise maktforhold i samfunnet gjennom hvilke interesser som får oppmerksomhet i samfunnsdebatten.

Kritisk tenkning kan ses som noe negativt ved kun å fokusere på begrepet kritisk. Faktum er at dette ikke stemmer. Kritikk kan både være positivt og negativt. Som elev må man forstå at kritisk tenkning ikke er noe negativt i seg selv. Et negativt utsagn kan både være kritisk og ikke kritisk.

”The media are all powerful. They shape our ideas about every person, place and thing with whom or witch are not personally acquainted. (Stockard, 2007, s. 142)

Med dette beskriver Stockard (2007) medias påvirkningskraft. Han skriver at media påvirker hva man tenker om personer, steder og ting som vi ikke kjenner til personlig. Media er direkte med på å påvirke hvordan man ser på personer og hva man mener om ting. Dette støttes av Hofseth (2017) som skriver at en hendelse i seg selv ikke er en nyhet før en journalist har bearbeidet den og bestemt at det er en nyhet. Han skriver videre at det i dag er vanskeligere enn noen gang å skille mellom gode og dårlige nyhetsformidlere. Dette er ikke kun på grunn av økt kildeomgang, men også fordi at mange nyhetssaker er oppdiktet eller forvrengt med hensikt. Misoppfatninger og feilinformasjon er med på å påvirke menneskers tankegang og

dette er gjort med vilje for å skjule noe eller for å lede oppmerksomheten bort fra en annen sannhet.

Tidligere kunnskapsminister Rød Isaksen skrev i sin kronikk i 2017 at foreldregenerasjonen i dag ikke vet hvor stor utfordring barn i dag står ovenfor når det kommer til fabrikkerte nyheter. Foreldregenerasjonen er oppvokst med papiraviser, nyheter fra dagsrevyen og offentlige godkjente skolebøker. Han poengterer at barn i dag leser og henter meninger fra bloggere, nyhetssaker fra mer eller mindre ukjente kilder og saker de ser i sosiale medier. Barn står ovenfor en helt annen utfordring når det kommer til nyheter. Hva som er ekte og hva som er falsk, hva som er skrevet for å svekke eller for å bøye på en sannhet er vanskelig for et barn å forstå. Derfor er grunntanken om kritisk tenkning og et kritisk blikk når det kommer til nyheter viktig. Isaksen avslutter kronikken med å skrive at man i dag må sikre at barna har kunnskaper og dømmekraft slik at de kan skille mellom hva som er løgn og hva som er fakta på nettet.

Norsk medborgerpanel fra Bergen publiserte ny forskning i 2017 (Knudsen, Johannesson & Arnesen). Dette kom i kjølevannet av begreper som falske nyheter og alternative fakta. I forskningen stilles spørsmålet om hva folk faktisk mener om nyhetsmedier. Er nyhetsmedier alt fra Dagsrevyen til Se og Hør? Nøkkelfunn i forskningen var at de fleste ønsket å være sikre på at media opptrer uten politiske, økonomiske eller andre interesser. At media ikke har en egenagenda eller gjengir fakta som spekulasjoner og antagelser. Informantene vil ha en trygghet for at fakta er fakta og at meninger og vurderinger skal komme klart frem og at man ikke farer med sladder. Til sist at nyhetene er objektive og nyanserte, basert på korrekt og grundig journalistikk.

Undersøkelsens konklusjon viser at folk har ulike kriterier for hva som skal til for å ha tillitt til mediene. De fleste er på søken etter sannhet. Det vanskelige med dette er at en slik sannhet kan være umulig å komme til ettersom alle har forskjellige ideologiske og individuelle standpunkter. Det er nyansene som er viktig i en mediedekning. Å være objektiv kan syntes vanskelig, men å kunne være nyansert slik at alle sider av en sak blir presentert og representert på en god måte. Hovedkonklusjon er at å fremme ulike sider av en sak kan føre til at flere kjenner seg igjen i nyhetene, og dermed bygge tillitten til media.

På grunn av økning i mengde nyheter og informasjon til barn, er det viktig at elevene blir flinkere til å tenke kritisk hevder Moeller (2012). Han skriver at grunnen til at elevene bør lære kunsten å stille spørsmål ved mediene, er at det fremmer kritiskanalytisk tenkning og at elevene kan se verdien av nyheter, informasjon og i tillegg se hvilken påvirkningskraft media har. Stray (2011, 45) understreker viktigheten av å åpne for elevinnspill i samtalen. Han sier at skolen er en arena hvor mening skapes, utvikles og videreføres, og en arena der elevene kan få prøve sine meninger og forestillinger.

Forsker Eiri Elvestad sier i et intervju at hun blir overrasket over at norsk ungdom har så sterk tillitt til norske nyhetsmedier. Elvestad har sammenlignet norske, israelske og britiske studenters tillitt til nyhetsmedier. Hun skriver at norske studenter spesielt stoler på NRK fordi de tror journalistene der fremstiller nyhetene på en mer nøytral og uavhengig måte (gjengitt i Dæhlen, 2017). Koritzinsky (2014) poengterer at enkeltmenneskers skjebne kan være et godt utgangspunktet for kritisk tenkning.

De statistiske nyheten om trafikkulykker, globale inntektsforskjeller eller barnedødelighet vekker sjelden oppmerksomheten til barn eller unge. Derfor bør vi prøve å knytte enkeltmenneskene bak tallene til elevers interesser for liv og død, rettferdighet og urettferdighet. Slik kan vi åpne elevene for viktig kunnskapsstoff og sentrale sammenhenger mellom enkeltmenneskers levevilkår og samfunnsmessige strukturer. (s.150-151)

Han skriver videre at både i geografi og historie kan elevene vise stor interesse for det tilsynelatende fjerne, hvis det kan engasjere deres innlevelse i og medfølelse for andre menneskers opplevelser og livsvilkår. Slik kan det bygges en bro fra elevers ståsted her og nå til fjerne steder og tidligere tider. Det samme gjelder selvsagt i samfunnskunnskap. Dette kan relateres til Klafki (2014) som snakker om den doble åpningen, og koble det nære og det fjerne. Klafki mener at kritisk tenkning skjer i samspillet mellom dette.

Matthew Lipman skriver i sin bok *Thinking in education* (2003) at skolen må gjøres mer relevant for elevene, og vektlegger kritisk tenkning. Han skriver at barn er født med en naturlig nysgjerrighet som gjør dem i stand til å stille spørsmål, reflektere og konstruere kunnskap. I skolen møter elevene en struktur og et krav om disiplin som dreper den naturlige nysgjerrigheten og samtidig representerer et virkelighetsfjernt og feilaktig bilde av virkeligheten. Nysgjerrighet og refleksjon må derfor bli en viktig del av undervisningen i

skolen. Man kan ikke vente til man er i 20-årene før man begynner med kritisk tenkning. Dette er noe som allerede må skje i løpet av den første perioden på skolen. Dersom en ønsker å lære elevene et faglig innhold, kan man ikke regne med en forbedring i dømmekraften deres, men dersom vi underviser innholdet på en kritisk måte for å oppøve dømmekraften deres, vil de oppnå en ferdighet som kan brukes til å gjøre kritiske vurderinger i andre situasjoner. (Lipman, 2003)

Barn brukte i 2017 ca. 150 minutter på internett hver dag. (Ryen, 2019) Man kan da si på godt grunnlag at barn og unge får mer informasjon i dag enn det de gjorde tidligere. Det tyder på at barns virkelighetsforståelse er påvirket av digitale medier (Ryen, 2019). Med digitaliseringen har tilgangen på informasjon blitt mye større enn tidligere. Hvordan skal man forholde seg til dette? Det er her kritisk tenkning blir viktig. Om ikke skolens ansatte er føre var på skolen, så kan elevene lese nyheter uten å kunne bedømme hva som er rett eller galt, hva som er fakta og hva som er refleksjoner. Man ser også en antydning til at alternative fakta presenteres som fakta. Det er fakta som kommer som alternativ til evidensbaserte fakta. Eksempelvis kan dette være fakta som passer vår egne livssituasjoner og tanker bedre enn andre fakta og derfor velger man å tro på dette. Det er fakta som man identifiserer seg med, men som ikke behøver å være sann. Så spørsmålet må være, slik Ryen (2019) stiller det, om vi velger å tro på det som passer oss og som bekrefter de fordommer vi allerede har, eller om elevene velger å gå inn med et kritiske blikk når de leser nyheter. Bruk av kritiske tenkning kan endre elevenes forståelse av de fordommer de har.

2.4 NRK Supernytt - Et eksempel

I 2007 åpnet NRK sin barnekanal NRK Super. NRK ønsket med dette å skape en kanal som kunne nå ut til norske barn i målgruppen fra to til tolv år. NRK hadde til hensikt å gi et helhetlig tilbud for barn forankret i norsk virkelighet. I 2009 tok kanalen steget bort fra kun underholdning og bestemte seg for å utvide og tilby et nyhetsprogram som var rettet mot barn. For første gang skulle nyheter for barn produseres innenfor rammen av et flerplattformskonsept. Dette innebærer en satsing både på TV, radio og internett. Den 4. januar 2010 holder daværende redaksjonsleder Live Klavestad den første sendingen av programmet. Dette programmet kjenner vi i dag som Supernytt. NRK beskriver programmet som ”Barnas nyhetskanal”. Målet med Supernytt både var og er å gjøre nyheter og store hendelser forståelig for barn.

Allerede før programmets start, ble Supernytt møtt med skepsis. Dette kom fra blant annet politikere som fryktet at programmet ikke skulle være tilstrekkelig politisk nøytrale. Nåværende redaksjonsleder Frank Sivertsen mener at kanalen hele tiden jobber med politisk nøytralitet. Han mener også at Supernytt er nødvendig ettersom barn får med seg nyheter på internett og andre steder, og dermed er det viktig å få forklart nyhetene, noe de prøver å gjøre i Supernytt. Han sier at man i Supernytt ønsker å dempe frykt. Det gjør man ved å forklare hva som skjer på en måte som barn kan forstå, oppgaven til Supernytt er ikke å være først ute med alle nyheter. Supernytt sin oppgave skal være å forklare, rydde opp i begreper og sette ting i sammenheng for barna. Supernytt ønsker å gi barna innsikt slik at de selv kan forstå mer av samfunnet de lever i. Sivertsen poengterer at han tror dette kan være med på å skape engasjement blant de unge, for ved å lage nyheter for barn bygger man på en måte demokratiet nedenfra (Sivertsen, 2014)

I 2011 vant Supernytt Redd Barnas rettighetspris for deres jobb for at barn i Norge skal få informasjon om saker de er opptatt av, og for at barn skal bli hørt. Line Kaldestad som var prosjektleder i Supernytt i 2011 hadde vært med på å starte kanalen. Hun sa i et intervju til Redd Barna etter mottakelsen av prisen:

” Jeg tenkte mye på hvordan vi burde fortelle og forklare nyhetene til barna. Barn får jo med seg det som skjer i verden og det kan mange ganger virke skremmende og

uforståelig. Vi i Supernytt mener det er mulig å snakke med barn om alt, så lenge vi gjør det på en sikkerlig og forståelig måte. Vi må koble barna i nyhetene, og ta utgangspunkt i deres perspektiv og deres opplevelser. Derfor er det barn sier viktig. Deres meninger og tanker er mest interessante, og de som blir som regel hovedpersonene i sakene våre.”(Kaldestad, 2011)

Supernytt har mottatt mye positiv omtale etter at de lagde en ekstra sending etter terrorangrepet den 22. juli. Denne episoden var på 23 minutter og målet for episoden var å balansere alle sakene nøye, diskutere hvert ord og hvert bilde. Kaldestad (2011) sa at det var viktig for Supernytt å gi informasjon og kunnskap og la barn komme til ordet, både barn som var direkte berørt av saken og barn som var på utsiden. Hun mente videre at det var veldig viktig at Supernytt kom med denne ekstrasendingen, for flere barn hadde sagt at det eneste de ville gjøre etter 22. juli var å sjekke Supernytt.

Eksemplene er mange på hvorfor Supernytt blir brukt i klasserommet i Norge. Andre positive eksempler er ekstrasendinger etter terror i Paris og Manchester, samt reportasjer av elever med utviklingshemninger og deres utfordringer i skolehverdagen. Det viktigste for Supernytt er å legge disse nyhetene på barnas nivå. Dette understrekes av Tone Rekdal Sperre som tidligere programleder for Supernytt. Sperre poengterer at:

” Det gjelder å være ærlig, nøktern og sparsom med detaljer. Vi er varsomme med bildebruk, spesielt fra katastrofer og krig. Finnes det noe positivt å ta tak i så er det med på å vekke håp. Av og til får vi store saker i hendene som vi ikke kan unngå å fortelle om. Det kan være alvorlige hendelser som får egne ekstrasendinger i samtlige nyhetskanaler og nettaviser. Som for eksempel terroren i Paris. Men det er også mange saker vi vurderer nøye på om de hører hjemme i dagens sending eller ei. Kanskje er det best å vente en dag eller to til vi vet mer, slik at vi kan forklare hendelsen på en oversiktlig måte”. (Sperre, 2015)

For Supernytt er det tydelig at de ønsker å fremstille unge som viktige, og at programmet ønsker å vise at de tar barn på alvor og skape en helhet og sammenheng tilrettelagt for barn. Dette er synlig gjennom refleksjoner fra programskaperne og ved å la barna ha en sentral rolle i programmet. Barna er ikke selv programledere eller reportere, men er tilstedeværende

gjennom reportasjer og nyhetsinnslag. I de fleste sakene i Supernytt er barn i fokus, enten direkte eller indirekte gjennom saker som berører barn. Etter hvert har Supernytt blitt løftet frem både av psykologer og kriseeksperter som en anbefalt informasjonskilde for barn, når store og vanskelige nyhetssaker har dominert nyhetsbildet.

2.4.1 NRK Supernytt sin relevans for prosjektet

Raundalen og Schultz (2008) skriver at mange voksne kan finne det vanskelig å snakke med barn om alvorlige ting som tas opp i nyhetene. Dette er ofte begrunnet med at man ikke vil gi barna bekymringer som ennå ikke har nådd dem. Koritzinsky (2012, s.30) skriver at elevene selv er aktivt søkende og skapende. Elevene bygger opp og konstruerer nye kunnskaper, ferdigheter og holdninger med utgangspunkt i det de allerede vet, kan forstå, føler, tror og mener, men som også er påvirket av lærerens undervisning og samhandling med andre elever. En bakside av dette kan være at barn sin tolkning også kan være med på å skape frykt. En frykt som kan være vanskelig å uttale for barn og som ikke blir tatt tak i om man ikke diskuterer dette med voksne. Men selv om det blir diskutert, er det ingen garanti for at eleven blir tryggere av den grunn.

Temaet for mitt prosjekt er nyheter i skolen. Supernytt har en plass i nyhetsformidling i skolen i dag gjennom en utstrakt bruk av Supernytt i lunsjpausen. For min studie ble det vesentlig å finne ut om Supernytt har et pedagogisk perspektiv på formidling av nyheter til barn, og hvordan de begrunner sine reportasjer. Den amerikanske valgkampen er den saken hvor kanalen har fått mest kritikk. Dette kom til uttrykk ved en stor klagestorm til kringkastingsrådet dagen etter valget. Beskyldninger om at NRK hadde drevet propaganda rettet mot barn, skapt unødvendig frykt og redsel var blant beskyldningene som var rettet mot kanalen (Mæland, 2016).

Redaksjonsleder i NRK Supernytt Frank Sivertsen ble en naturlig aktør på feltet og ble derfor en informant i mitt prosjekt. Han hevder at Supernytt som kanal ønsker å formidle nyheter til barn og har som mål å skape trygghet og ikke frykt. Programmet jobber for at barn skal kunne se på sendingene alene. Han sier at Supernytt hele tiden jobber for å formidle nyheter til barn på en trygg måte som ikke skal skape redsel og panikk, men han poengterer også at Supernytt ikke hele tiden kan garantere for at barn ikke skal bli redde. Han sier også at han har fått med seg den store interessen for Supernytt i skolen. På grunn av dette har programmet satt seg en

ny deadline og kommer ut rett før elevenes lunsj hver dag, noe som har ført til at mange klasserom rundt om i Norge ser på Supernytt i lunsjen. (Sivertsen, 2019. I intervju)

3.0 Metode

I metodekapittelet vil jeg presentere metodiske forhold knyttet til mitt prosjekt. Redegjørelsen vil ta for seg forhold rundt valg av metode, validitet, datainnsamling, reliabilitet, generalisering og databehandling. Hellevik (2012, s. 12) skriver at metoden ofte blir betegnet som ”veien til målet” og at metodeteori gir forskeren råd om hvordan han kan samle inn, behandle og analysere data. Kleven (2014, s. 16) beskriver metoden som den fremgangsmåten man bruker for å tilegne seg kunnskap og de fremgangsmåtene som man bruker for å besvare de spørsmålene vi prøver å finne ut av.

3.1 Valg av metode

I mitt prosjekt ønsker jeg å utforske hvordan nyheter framstår i samfunnsfaget. Derfor synes det var relevant å oppsøke samfunnsfaglærere og redaksjonsleden i den største kanalen for nyhetsformidling for barn, og på denne måten få et innblikk og en forståelse av hvordan nyheter blir brukt og deres posisjon i samfunnsfaget i dag. Ved å be lærerne å eksemplifisere gir det mulighet til å gå i dybden på datamaterialet.

Kleven (2014) skriver at om man ønsker å undersøke store datamengder eller gjennomføre hypotesetestende forskning er det vanlig å velge en kvantitativ metodetilnærming, mens kvalitative metoder egner seg bedre til en hypotesedannelse eller eksplorerende prosjekter, samt en grundigere undersøkelse av utvalget. I denne oppgaven søker jeg å finne ut hva lærerne tenker om nyheter i skolen og bruken av Supernytt i undervisningen, for å oppnå en dybdeforståelse. Hvilke utfordringer står de ovenfor, hvilken plass de gir nyhetene i sin undervisning og tanker de har om å eksponere barn for nyheter. For å gjøre bildet mer komplett vil jeg innhente informasjon fra Frank Sivertsen som er redaksjonsleder i Supernytt. Jeg har også samlet informasjon gjennom å planlegge en undervisningstime om det amerikanske valget og observert elevene i den sammenhengen. Slik sett har studien også trekk av aksjonsforskning, selv om hovedmengden av data er hentet inn via intervjuer.

3.1.2 Observasjon

I denne oppgaven vil jeg bruke elementer av aksjonsforskning for å aktualisere temaet nyheter i skolen. Derfor lagde jeg et undervisningsopplegg som lærerne skulle gjennomføre i en samfunnsfagstime. Etter dette observere jeg timen og prøvde å finne aspekter som kunne være interessant for barns forståelse av nyheter. Ved å stimulere til diskusjon om Supernytt kan det

tenkes at undervisningen kan gi svar som er med på å utvikle oppgaven, samt gi nye elementer til forskningen.

Ulvik (2016,s. 17) skriver at gjennom aksjonsforskning granskes læring fra innsiden. Forskningen beskrives som en systematisk undersøkelse av egen praksis og har som intensjon å informere og utfordre tidligere praksiser innenfor lærerens arbeidsmiljø. I denne oppgaven vil jeg ikke utfordre tidligere praksiser innenfor lærerens arbeidsmiljø. Jeg vil derimot fokusere på hva lærerne tenker om egen praksis innenfor rammen av en time og et tema. Ulvik (2016, 18-22) hevder videre at som lærer vil man alltid vurdere hva som fungerer og ikke fungerer i den enkelte klasse. Man vil justere eget undervisningsopplegg alt etter faginnhold og elevgruppe, og man vil forsøke å gjøre dette i tråd med egen pedagogisk tenkning. Her poengterer Ulvik et viktig moment for at undervisningen skal fungere godt i hver sin klasse. Selv om det er jeg som forsker som utvikler undervisningsopplegget, er det viktig at det diskuteres og lar lærer selv gjøre materialet til sitt eget. Læreren spiller en vital rolle for hvordan timen kommer til å gå, og derfor er det viktig at han bruker sin forkunnskap om elevene til å gjøre timen best mulig.

Tjora (2014) skriver at aksjonsforskning er forskning der resultatene brukes til å starte praktiske tiltak under medvirkning av forskere selv. Aksjonsforskning er en fellesbetegnelse på mange retninger med ulike overbyggende tradisjoner eller motiv. I all aksjonsforskning er fokus rettet både mot handlinger og mot forskning rundt disse handlingene. Slik sett blir tanker og ideer forent med praksisfeltet både i refleksjoner rundt praksis og utprøving i praksis. I denne oppgaven valgte jeg å lage et undervisningsopplegg som hadde som mål å få elevene til å diskutere nyheter og hva de tenkte om nyheter.

Et mål med studien er å finne ut hva elevene tenker og mener om nyheter, og hvor deres kunnskap om nyheter kommer fra. Å kunne observere elever i klasserommet og i en klasseromsdiskusjon kan synes interessant for oppgaven og jeg valgte derfor å observere fem timer som jeg hadde lagd opplegg til. Grunnen til å observere barn fremfor å intervju dem, er at jeg ønsket å skape en mer naturlig sammenheng for barna og for å synliggjøre barn sin ”stemme” i oppgaven. Intervjusituasjonen kan ofte virke unaturlig for barn, og de kan føle et forventningspress til å svare ”riktig”. Barnet kan også oppleve å bli sjenert i en slik intim

situasjon, mens i observasjonen kan barnet uttale seg i de naturlige skolerammene, hvor de er kjent og kan føle seg trygge.

En fare med observasjon kan være at forsker velger for mange fokusområder. Det kan for eksempel være at man vil observere for mange elever på en gang. Det er derfor viktig å ha en konkret plan når man går inn i en rolle som observatør. Systematisk observasjon handler om at observasjonen er planlagt og at man fokuserer på helt spesifikke aktiviteter. Da kan man bruke observasjonsskjema eller løpende protokoll. Dette innebærer at man hele tiden skriver ned sine observasjoner (Postholm, 2005). Observasjonene ble skrevet ned underveis.

Postholm (2005) skriver videre at det er problemstillingen som styrer hvilke tema som blir fokus for observasjonen. Det er samtidig viktig at informasjonen som forskeren samler inn, bidrar til å utvikle problemstillingen og dermed fokus for observasjonen. Dette fordi man ikke skal gro fast i en tanke, en refleksjonsrekke. Observasjonene kan gi mange svar og mange stier som en kan følge. Det er viktig å ikke fokusere på for mye på en gang, men ta tak i informasjonen som kan føre forskningen videre. Forståelsen som forskeren utvikler i løpet av sin forskning styrer med dette hvilke situasjoner forskeren retter blikket mot. I observasjonen ble blikket rettet spesifikt mot elevene i klasserommet og deres kommentarer ble nedtegnet.

Postholm (2005) skriver avslutningsvis at i observasjonsarbeidet blir noen arbeidshypoteser bekreftet, mens andre blir avkreftet. I tillegg kan arbeidshypoteser som ikke var formulert på forhånd, vokse frem i løpet av studien. Dette innebærer at forskeren gjennom observasjonen kommer nærmere kjernen eller essensen til feltet som han eller hun undersøker. Forskeren får i denne prosessen svar på eller forståelse for spørsmålet som ble stilt i utgangspunktet. Forskeren klarer dermed å gå i dybden på eller forstå feltet som observeres. Jeg gjorde observasjonene før intervjuene. I utgangspunktet hadde jeg tenkt å fokusere på det amerikanske valget og spesielt på forståelsen av resultatet. Gjennom disse observasjonene endret jeg fokus fra det amerikanske valget til nyheter generelt.

Det finnes ulike feilkilder i observasjon som metode. Ofte er det lettere å fremheve hva som er positivt kontra det negative (Postholm 2005). Dette er fordi man ønsker å få svar som man har tenkt at man skal få på forhånd. Det er lett at en forsker blir søkende etter informasjon som man hadde sett for seg på forhånd. Det er viktig at forsker ikke lar seg påvirke av sine

fordommer, men gjør så godt han kan på å fokusere på det som faktisk skjer under observasjonen. Nilsen (2010) bygger videre på dette når han sier at en annen feilkilde kan være at vi som observatører har en tendens til å overdrive både første og sisteinntrykker av personer vi treffer. Observatørens egne bakgrunnsferinger og fordommer kan påvirke det man faktisk ser. Han skriver videre at det kan være viktig å ikke kjenne til klassen man skal observere på forhånd slik at man ikke har en forhåndsforståelse av klassedynamikk, samt elevene som er i klassen. I undersøkelsen kjente jeg til en av de fem klassene fra før av. I klassen jeg kjente til fra før observerte jeg elevene på en annen måte enn tidligere. Det var andre elever enn de jeg forventet som bidro mest i timen. I de andre klassene hadde jeg ingen forventninger og resultatet ble at jeg noterte mer flittig. Slik sett er dataene mer omfattende fra de klasser som jeg ikke kjente fra før. Observasjonsguiden legges ved.

3.1.3 Intervju

Kvale og Brinkmann (2015) skriver at de kvalitative forskningsintervjuene søker å forstå verden sett fra intervjupersonen sin side. Å få frem betydningen av folks erfaringer og å avdekke deres opplevelse av verden, fremfor de vitenskapelige forklaringer er et mål. Det kvalitative forskningsintervjuet søker å finne kunnskap i intervjuobjektet sitt språk og hverdag. Intervjuet sikter mot nyanserte beskrivelser av den intervjuedes livsverden gjennom ord og ikke tall. Kvale og Brinkmann (2015, s.47) formulerer det på denne måten. ”Presisjonen i beskrivelsen og stringensen i meningsfortolkningen i kvalitative intervjuer motsvarer eksaktheten i kvantitative målinger.” Både samfunnsfagslærere og redaktøren i Supernytt har i sin hverdag refleksjoner om barn og nyheter. Samfunnsfagslærerne gjennom å planlegge og gjennomføre samfunnsfagundervisning med barn, redaktøren gjennom å planlegge nyhetssendinger til barn.

Kvale og Brinkmann (2015, s.42) beskriver det kvalitative forskningsintervjuet som at det bygger på dagliglivets samtaler og er samtidig en profesjonell samtale. Intervjuets kvalitet måles ut ifra styrken og verdien av den kunnskapen som produseres. Dalen (2008,s.15) skriver at det kvalitative forskningsintervjuet handler om å fremskaffe en fyldig og beskrivende informasjon om hvordan andre mennesker opplever ulike sider ved sin livssituasjon. Hun skriver videre at det kvalitative intervjuet er godt egnet til for å få innsikt i informantenes egne erfaringer, følelser og tanker. Gjennom mine informanter kan jeg dermed få god informasjon om nyheter i samfunnsfaget gjennom lærernes refleksjoner om emnet.

Ved deres formidling av egen hverdag som samfunnsfagslærer kan det hjelpe meg med å få et grunnlag for analyse av nyheter i skolen. Kvale og Brinkmann (2015, s.51) påpeker at et forskningsintervju skiller seg fra en hverdagslig samtale ved at det er en metodisk bevissthet med fokus på dynamikken i interaksjonen mellom de involverte og en kritisk innstilling til hva som kommer frem i intervjuet. Gjennom mine intervjuer har jeg derfor prøvd å skape en åpen og kommunikativ relasjon mellom meg og mine informanter ved å stille åpne spørsmål.

Alle intervjuene er gjennomført ved informantenes skole og har blitt tatt opp på en digital båndopptaker. Båndopptakeren ga litt ekko når den skulle spille av intervjuene. Lyden ellers var god og det var ingen problemer å transkribere intervjuene. Når det kom til selve intervjuet, innledet jeg med spørsmål om deres utdanning og arbeidssituasjon samt erfaring innenfor samfunnsfaget. Deretter ble nyheter det ledene samtaleemnet. Både hvordan informantene bruker nyheter i undervisningen, deres tanker om lærerplanen og viktigheten av barns forståelse av nyheter. Intervjuet i seg selv var semistrukturert ettersom jeg hadde en intervjuguide, men spørsmålene var åpne slik at informantene kunne selv tenke og reflektere, samtidig som man kunne ha en åpen dialog. Her var det også viktig at samtalen ikke ble for flytende og beveget seg vekk fra hovedtemaet. Derfor var det viktig å holde seg til spørsmålene som var formulert på forhånd. Sivertsens intervju var også et semistrukturert intervju hvor han fikk muligheten til å drøfte og fortelle om sine tanker rundt Supernytt og programmenes påvirkning på barn. Begge intervjuguidene legges til som vedlegg 2 og 3.

3.1.4 Forskerens rolle og førforståelse

Dalen (2008) skriver at individers forståelse er bestemt av en førforståelse og handler om meninger og oppfatninger vi har med oss på forhånd om de fenomener vi studerer. De fleste analysetilnærminger innenfor kvantitativ metode er basert på at forskeren skal tolke datamaterialet. På bakgrunn av dette kan det være viktig å være klar over og redegjøre for egen førforståelse. Dette bør gjøres for at andre skal kunne forstå hva som ligger til grunn for egen fokuseringer, tolkning og slutninger, da dette vil være med inn i forskningen.

3.1.5 Utvalg av informanter

Gjennom den kvalitative forskningstradisjonen har jeg vagt å få kunnskap gjennom fem forskningsintervjuer med fem lærere på et utvalg av barneskolen i Oslo. Dette valget er tatt for å se hvordan lærere for aldersgruppen åtte til tretten år fokuserer på nyheter og om de bruker Supernytt som nyhetsformidler. Når det gjelder utvalg av informanter har jeg valgt å fokusere på fem lærere fra fem forskjellige skoler, som kan gi meg best mulig informasjon om nyheter i samfunnsfaget, hvilke nyheter som vektlegges, barnas reaksjoner og lærernes refleksjoner over hvordan nyheter kan nyttes til kritisk tenkning. Jeg har også valgt å intervjuer redaksjonsleder i Supernytt for å få vite hva han tenker om Supernytt som nyhetsformidler til barn og hvilken påvirkningskraft dette kan ha på barn, ettersom Supernytt er det største nyhetsmediet som elever bruker. Kriteriene for utvalg ved kvalitativ metode skiller seg fra kvantitativ metode der generaliserbarhet står sentralt. Vedeler (2000) skriver at ved kvalitativ metode er det viktig å velge ut informanter som sitter på mye informasjon og velge ut hva som er hensiktsmessig for studien. Mitt mål med oppgaven er å finne nyheters plass i samfunnsfaget. Jeg valgte derfor å fokusere på fem faglærere i samfunnsfag som kunne gi svar på nyheters rolle i undervisningen.

For å finne informasjon til å kunne tolke og drøfte spørsmålet om nyheter i skolen og hvordan det ble brukt fant jeg en del relevante spørsmål som gikk igjen i alle intervjuene. Disse spørsmålene var

- Hvordan brukes nyheter i skolen?
- Hvorfor tror du nyheter ikke står på lærerplanen i samfunnsfag?
- Brukes Supernytt aktivt på deres skole?
- Hvilke utfordringer skaper nyheter i samfunnsfaget?

For å kunne drøfte nyheter i skolen var det interessant å lete etter de gangene hvor nyheter ble brukt i lærerens undervisning og deres oppfatning av nyheter som helhet. På denne måten kunne jeg belyse de utfordringer som temaet bringer med seg og jeg kunne drøfte funnene på en helhetlig måte.

For å finne informanter til dette prosjektet, tok jeg kontakt med 8 rektorer på forskjellige skoler. Deretter ble jeg henvist videre til fem lærere som hadde samfunnsfag. Jeg var ute etter lærere som både hadde studert samfunnsfag og lærere som ikke var utdannet som samfunnsfaglærere, men som hadde interesse for faget likevel. Dette for å se om det var

forskjellige perspektiv på hva som var viktig i samfunnsfaget. Jeg søkte også etter en som var nyutdannet, samt en som hadde jobbet i skolen i mer enn 15 år. Dette for å se om det har vært store endringer innenfor faget. Jeg fikk fem positive tilbakemeldinger og fikk fem informanter som hadde sagt seg positive til å stille i intervju. Etter dette tok jeg kontakt med redaksjonssjef i NRK Supernytt Frank Sivertsen som var veldig positiv til å snakke om hvordan Supernytt er med på å påvirke unges forståelse av verden.

Før selve intervjuene fikk informantene et informasjonsbrev. Innholdet i dette skrevet var informasjon om studiens innhold, hva som var informantenes rettigheter og informasjon rundt ulike prosesser ved studien. I brevet sto det tydelig at jeg under hele prosjektet skulle være åpen med informantene, slik at de hele tiden kunne trekke seg.

Her vil informantene bli presentert med en kortfattet beskrivelse:

Informant 1:

Informanten er kontaktlærer ved "Blåbær" barne- og ungdomsskole og har arbeidet på skolen siden 2009. Informanten ble ferdig utdannet i 2009 og har jobbet som lærer siden da. Informanten har ikke utdanning innenfor samfunnsfag, men har hatt det på timeplanen siden 2013 og det har blitt et fast fag for informanten. Informanten har lang erfaring når det kommer til samfunnsfag og har undervist mange forskjellige kull. Utdanningen informanten har er en 4-årlig lærerutdanning.

Informant 2:

Informanten er faglærer på "Rognebær" barneskole. Informanten har mange fag, men er fagansvarlig for samfunnsfag på 4.trinn som er tre parallell. Informanten har jobbet på skolen i fem år og har 90 studiepoeng i samfunnsfag. Dette er grunnen til at informanten har hovedansvar for faget, noe som informanten har hatt fra starten i sitt yrkesliv. Utdanning for øvrig er en 4-årlig lærerutdanning.

Informant 3:

Informanten er lærer på "Skogsbær" barne- og ungdomsskole. Informanten har jobbet på skolen siden 2010 og har samfunnsfag som hovedfag som lærer. Informanten har ikke

tradisjonell lærerutdanning, men har tatt mellomfag i sosialantropologi, et års idrettsfag og PPU fra Universitetet i Oslo. Informanten er fagansvarlig samfunnsfag på hele mellomtrinnet. Det vil si 5., 6. og 7. klasse. Informanten har vært fagansvarlig for alle trinn siden 2014 og har dermed en god oversikt over faget.

Informant 4:

Informanten er faglærer i samfunnsfag ved ”Bjørnebær” barneskole i Oslo. Informanten har jobbet som lærer siden 2002. Informanten har gått 3-årig lærerutdanning, for så å skrive mastergrad i statsvitenskap ved et universitet. Informanten er kontaktlærer og har samfunnsfag på sitt trinn, og har mye erfaring fra undervisning i samfunnsfag både fra 1-4 og fra 5-7 klasse.

Informant 5:

Informanten jobber som faglærer i samfunnsfag ved ”Tyttebær” barneskole. Informanten er nyutdannet og har ikke lang erfaring med læreryrket. Det blir derfor interessant å høre hvordan informanten jobber med samfunnsfaget og om informanten kun forholder seg til lærerplan og læreverk eller om dagsaktuelle nyheter også er et tema i samfunnsfag.

Informant 6: Frank Sivertsen NRK Supernytt

Frank Sivertsen er en norsk journalist som i dag er redaksjonsleder i Supernytt i NRK. Han har jobbet i flere år på Marienlyst, blant annet med programmet Forbrukerinspektørene. Han har tidligere arbeidet som journalist i Bergensavisen, Drammens Tidene og Ringerikes Blad

Jeg har også observert fem timer hvor jeg utarbeidet et undervisningsopplegg. Temaet i denne timen er nyheter. Observasjonsguiden legges ved.

3.2 Dataanalyse

Gjennom tolkning og analyse søkes det å skape mening i datamaterialet. I denne oppgaven vil jeg bruke tematisk analyse. Tematisk analyse handler om en enkel, men grundig oppskrift på hvordan man kan gå frem for å finne interessante elementer i datamaterialet. Tematiske analyser er en nokså teoriuavhengig tilnærming. Den er først og fremst en oppskrift for hvordan å gå frem for å analysere dataene, uten å gi noe særlig føringer for hva du skal se etter i analysen. Johannesen, Rafoss & Rasmussen (2018, s.278- 279) beskriver tematisk analyse som å oppdage tema i dataene. Et tema er en gruppering av data med viktige fellestrekk. Nærmere bestemt er hvert tema en kategori, hvor data med viktige fellestrekk er gruppert. Målet med en tematisk analyse er å gruppere disse ”små” svarene i mer generelle kategorier som til sammen svarer på forskningsspørsmålet. Den tematiske analysen gir hjelp til å komme frem til presise forskningsspørsmål og svarene på dem.

Johannesen, Rafoss & Rasmussen (2018, s. 282) beskriver tematiske analyse i fire steg eller faser:

1. forberedelse (der du skaffer oversikt over data).
2. koding (der du fremhever og setter ord på viktige poenger i datamaterialet)
3. kategorisering (der du kategoriserer de kodede dataene dine i mer generelle temaer)
4. rapportering (der du rapporterer temaene og deres innhold)

I dette prosjektet er denne fremgangsmåten benyttet i analysen av data.

Dataanalysen startet gjennom å danne en oversikt over dataene ved å først å lese over alt datamaterialet som en helhet. Dette for å få et overordnet syn på hva lærerne og Sivertsen sa i sine intervjuer. I denne delen ble fokuset på å ikke grave for langt ned i materialet, men å fokusere på helheten. Ved å gjøre dette, fikk jeg øye på mange spennende sider av materialet som jeg ikke hadde tenkt på fra starten. Eksempelvis var å se at alle av informantene mente at samfunnsfaget var et integrert fag, hvor omfanget blir for stort.

I fase to av analysen fokuserte jeg på å fremheve og sette ord på viktige poenger i dataene mine. Dette beskrives som koding. Målet er å danne en god oversikt i dataene, for så å generere nye og dypere innsikter i dataene og for å tilrettelegge dataene for kategoriseringsfasen. Da jeg kodet data valgte jeg å ringe rundt sentrale poeng som var viktig for å drive forskningen fremover. Dette både for å danne en oversikt over konkrete

argumenter i intervjuene, men også for å finne elementer som lærerne tar opp som har en sammenheng. Deretter satt jeg dette sammen og gjennomførte stikkordoppsummeringer. Dette er oppsummeringer hvor viktige poenger blir belyst og samlet til et poeng i analysen. Til slutt noterte jeg ned tanker når jeg leste intervjuene. Dette for å se hvilke refleksjoner som jeg hadde utviklet rundt temaet, slik at jeg kunne binde egne relasjoner og tanker opp mot intervjuers poeng. Det kan synes viktig her at man ikke tar med fordommer og forforståelse når man er i denne fasen.

I tredje fase av analysen kategoriserte jeg dataene. Dette innebærer å sortere funnene i kategorier slik at jeg kunne presentere dette i resultatdelen av oppgaven. Den store utfordringen var alle mulighetene for kategorisering av data. Man må selv her bestemme hvilke kategorier som skal bli gjeldende og hva kriteriene må være for å putte noe i en kategori og andre funn ikke. Her ble kodingen fra fase to viktig. Jeg tok tak i de ting som jeg hadde reflektert over og svar som var funnet på intervjuer og dannet kategorier ut fra hva jeg så på som problemer for nyheter i samfunnsfaget. Eksempler på kategorier er: *Samfunnsfag er et integrert fag, nyheter står ikke på lærerplanen, NRK super er hovedformidler av nyheter for barn, Supernytt er noe de kun ser på i spising og barn mistolker nyheter.*

Siste fase av analysen var *rapportering*. *Rapportering* innebærer å skive frem temaene og deres innhold i resultatdelen av oppgaven. Formålet med dette var å skrive frem svarene på mine forskningsspørsmål. Med å skrive frem menes både å fokusere på funnene i oppgaven og å overbevise om at de funnene som er funnet er gyldige og interessante svar på spørsmålene stilt i oppgaven (Johannesen, 2018, s. 301). *Rapporteringen* i oppgaven vil bli presentert i kapittel 4, som omhandler resultater senere i oppgaven.

3.3 Etske vurderinger

Etske vurderinger er viktig for studien som helhet. Det presenteres her tre ulike sider ved studien som har som mål å validere og sikre at man har ivaretatt etske vurderinger på en best mulig måte.

3.3.1 Informert samtykke

Kvale og Brinkmann (2015) skriver at informert samtykke innebærer at informantene informeres om undersøkelsens mål og at informantene deltar frivillig samt at de har rett til når som helst å trekke seg fra undersøkelsen. Begrepet *informert samtykke* baserer seg primært på prinsippet om individuell autonomi og dernest prinsippet om å gjøre godt. Disse premisene respekterer menneskers evne til å fatte beslutninger og skal passe på at deltakerne ikke skades (Kvale og Brinkmann 2015, s. 98-104). Etter at søknaden fra NSD ble godkjent fikk informantene informasjonsskriv om hva studien gikk ut på. De fikk informasjon om formål med studien, intervjuguiden, observasjonsdokumentet, aksjonsforskningsformålet og hva som krevdes av deres deltakelse i studien. Videre ble det formidlet at de skulle bli observert i en time som forsker hadde utviklet, for så at informantene skulle være med på et intervju som ble tatt opp på bånd, og dermed at deres utsagn kunne bli brukt som direktesitat i studien. Intervjuet ville bli sendt til informantene slik at de kunne redigere på uttalelser/ informasjon som de hadde sagt/ var uenig med i fremstillingen. Her presiseres også at informanten kan trekke seg når som helst om det er ønskelig, og at data da ville bli slettet så fort som mulig.

3.3.2 Konfidensialitet

Konfidensialitet i forskningen refererer til enigheten med deltakere om hva som kan gjøres med dataene som blir et resultat av deres deltakelse. Oftest innebærer det at private data som identifiserer deltakeren ikke avsløres. Hvis en undersøkelse vil offentliggjøre informasjon som er potensielt gjenkjennelig for andre, bør deltakeren erklære seg innforstått med at identifiserbar informasjon offentliggjøres (Kvale og Brinkmann, 2015 s. 106). I denne oppgaven er alt som kan avsløre lærerne anonymisert ved bruken av ”informant 1-5” og skolene refereres til med fiktive navn som ”Blåbær”, ”Tyttebær”, ”Rognebær” osv.

Når det kommer til elevene i klasserommet vil ingen av elevene blir karakterisert og skolen og klassen de går i vil være anonymisert.

Frank Sivertsen i NRK har godkjent at hans navn blir brukt i denne oppgaven. Både fordi han er interessert i debatten om nyheter i skolen og fordi jeg ønsket å gi oppgaven en tygde ved å intervju redaksjonssjefen ved Norges største nyhetsformidler for barn og unge.

3.3.3 Konsekvenser

Kvale og Brinkmann (2015, s.301) skriver at konsekvensene må vurderes nøye på forhånd av forskeren. Det anses som viktig at forskeren skal skape minst mulig skade og dårlig rykte for informanter og arbeidsplassen som omtales. En måte å sikre dette på er å oppsøke informantene der de jobber og være til minst mulig forstyrrelse i deres hektiske arbeidshverdag. En annen fremgangsmåte for å forsikre seg at konsekvensene er ivaretatt er å holde en åpen og god dialog med informantene man sitter med. Dette fordi informantene hele tiden kan føle seg sikre på hva de har stilt opp på, samt at de kan forsikre seg om at de blir fremstilt på den måten de ønsker. Der hvor enkeltpersoner er sitert har de fått tilgang på sitatsjekk. Dette bygger opp under det etiske prinsippet om velgjørenhet, som betyr at risikoen for å skade informantene bør være minst mulig.

3.4 Validitet og reliabilitet

Validitet og reliabilitet handler om i hvilken grad studien undersøker hva den er ment til og undersøke og om det er pålitelig. Dette er viktig i alle deler av prosessen. Overveielser i forbindelse med validitet og reliabilitetskrav vil bli presentert for å kunne gi en kritisk vurdering av studien som helhet.

3.4.1. Valg av metode

Dalen (2008, s. 105- 106) skriver at den kvalitative intervjuformen bygger på et menneskelig samspill, og at det er en metodisk forutsetning at det skapes intersubjektivitet mellom forsker og informant. Når man velger metode for studien blir forsker utfordret til å vurdere hvordan kunnskap og informasjon kan utvikles med den beste hensikten om å kunne drøfte problemstillingen på best mulig måte. Denne studien ønsker svar på hvordan nyheter blir brukt i skolen og utvikle kunnskap om dette. Ettersom jeg ønsket svar på dette bestemte jeg meg for kvalitativ metode, der mulighetene er åpne for å oppsøke informasjon fra de som er sentrale rundt akkurat dette, nemlig lærerne. Dette etter ønsket om den åpne samtalen der vi kunne snakke fritt om erfaringer og tanker rundt nyheter i skolen. Valget falt derfor på kvalitativ forskningsmetode.

I studien er også elementer fra aksjonsforskning, der hvor forsker har vært inne i klasserommet og hørt hva elevene selv tenker rundt temaet nyheter. Her er observasjon brukt som metode, for å kunne se og høre hva elevene uttrykker selv.

3.4.2 Validitet og reliabilitet i datainnsamling

I denne delen vil det gis en kritisk vurdering av reliabilitet og validitet i gjennomførelsen av intervjuene. Kvale og Brinkmann (2015, s.276) omtaler viktigheten av å etablere et miljø for en åpen dialog der både intervjuer og informant aktivt jobber for å utvikle kunnskap gjennom intervjuet. Befring (2007) bygger videre på dette og sier at det er utfra denne samtalen at man legger grunnlaget for en valid fortolkning av intervjuene gjennom aktiv interaksjon med informantene der forskeren i tråd med dette tar del i informantenes livsverden.

Dalen (2008) presiserer viktigheten av å benytte seg av en lydopptaker under intervjuene. Dette for å sikre en reliabel og valid gjennomføring som gir et godt grunnlag for den videre forskning og fortolkning i oppgaven. I denne studien er en digital lydopptaker benyttet.

Under intervjuene er det viktig å være bevisst på egen forforståelse og fordommer om temas problemstilling. Et intervju kan fort utvikle seg til å kun bli en styrt samtale som er på forskerens egne premisser. For Dalen (2008) er dette en viktig ting å unngå. Om ikke kan dette være uheldig for reliabiliteten og validiteten for studien. Her blir arbeidet med intervjuguide sentralt. Dette for å sikre kvaliteten på innholdet av datainnsamlingen. Her er det viktig å ikke stille ledende spørsmål, da dette kan være med på å redusere studiens validitet. (Kvale og Brinkmann, 2015) Det å være oppmerksom på at dette kan skje er viktig for reliabilitet og validitet ettersom det alltid er enkelte spørsmål som kan virke ledende eller spørsmål som er dannet ut fra egne fordommer og egen forforståelse.

Før datainnsamlingen begynte gjennomførte jeg et pilotintervju. Dette er et intervju som ikke blir brukt i forskningen, men som ble gjennomført for å sikre lyd kvalitet, lengde på intervju og om det er spørsmål som kjennes overflødige. Dette var også viktig for å sikre egen intersubjektivitet under de senere intervjuene. Som masterstudent møtte jeg utdannede og erfarne samfunnsfaglærere. Derfor var det lettere å gå inn i en lyttende posisjon, istedenfor en ekspertposisjon som kanskje vil være tilfellet når man er en erfaren forsker. Jeg stilte spørsmål om nyheter generelt, om utkastet til den nye lærerplanen, om NRK Supernytt og informantenes egne erfaringer rundt nyheter i skolen. På disse områdene ønsket jeg å utforske heller enn å ha sterke formeninger selv om hva de skulle svare. De få gangene jeg brøyt inn var om informantene kom inn på andre tema. Dette gjaldt kun to informanter.

3.4.3 Validitet og reliabilitet i databehandling

Gjennom transkribering av intervjuene forsvinner kroppsspråket og det kan føre til svekket pålitelighet for resultatene. Transkriberingen av intervjuene ble derfor nedskrevet så fort som mulig for å sikre best mulig kvalitet i intervjuet. Da er intervjuene frisk i minne og med dette kan poeng som ble brukt av informantene bli husket i ”levende form” og ikke kun på lyd og papir. I denne studien er intervjuene transkribert ordrett for å sikre informantens erfaringer og meninger blir mest mulig presis ut i fra det som faktisk ble sagt.

Like viktig som med datainnsamlingen er det at forskeren ikke tolker og analyserer ut fra forforståelsen, men forholder seg objektiv i nedskrivning av data og funn. Ofte kan det letes etter ting og funn i studien som ikke er der. Da er det viktig å ha kunnskap om egne tanker og meninger og legge disse til side når man samler inn datamaterialet. Dette er viktig for validiteten og reliabiliteten i databehandlingen.

Når det gjelder fremstillingen av hvordan datamaterialet i denne studien, er dette gjort med tanke på å fremstille resultater og drøftinger på en tydelig måte. Presentasjonen er delt inn i et Resultatkapittel og et drøftingskapittel, med underkategorier. Denne struktureringen er gjort for å danne et oversiktlig bilde og holde en rød tråd i oppgaven. Dette kan være med på å bygge opp studiens reliabilitet (Kvale og Brinkmann 2015, s. 276)

I resultatkapittelet vil resultatene og funnene blir presentert. Sitater og felles oppfatninger blant informantene vil her bli presentert rundt studiens problemstilling. I drøftingskapittelet vil resultatene bli drøftet opp mot hverandre og opp mot den eksisterende kunnskapen på feltet fra det som er nevnt i teorikapittelet. I drøftingskapittelet vil det også være en oppsummeringsdel etter hver kategori. Dette er gjort for å hule sammenheng i oppgaven og kunne klargjøre et bilde av bruken av nyheter i den norske skole.

3.4.4 Generaliserbarhet

Kvale og Brinkmann (2015, s.289) beskriver en form for generaliserbarhet som de kaller for *generalisering*. Dette involverer en begrunnet vurdering av i hvilken grad funnene fra en studie kan brukes som en rettleiding for hva som kan komme til å skje i en annen situasjon. Den er basert på en analyse av likhetene og forskjellene mellom de to situasjonene. I denne studien er det presentert resultater og drøftinger som tar utgangspunkt i et begrenset antall informanternes egne oppfatninger av deres egen livsverden i forhold til nyheter i skolen. Kvale og Brinkmann (2015) presiserer at med et slikt utgangspunkt kan studien utvikle presise og nyanserte tolkninger ut fra informantenes erfaringer med deres arbeid relatert til nyheter i skolen og bruken av dette tema. Utvalget er begrenset, noe som også begrenser studiens generaliserbarhet, men et lite utvalg kan på den annen side bidra til en dypere forståelse av studiens tema. Intensjonen i oppgaven er å hente informasjon fra lærere og skolen om hvordan nyheter blir brukt i skolen og hvilke muligheter temaet har, og derfor er det viktig å lese oppgaven med den forståelse at dette er et begrenset utvalg av informanter som presenteres i studien. Flere av informantene har felles forståelse om hvordan man burde bruke nyheter i skolen, men selve bruken av nyheter varierer fra lærer til lærer.

4.0 Resultatene

Så langt har studiens teoretiske rammeverk blitt presentert, samt metodiske valg er forklart og gjort rede for. I dette kapittelet vil jeg presentere resultatene. Dette har gitt meg seks kategorier som presenteres i dette kapittelet og som drøftes i kapittel 5. Alle kategoriene er presentert med sitater fra informanter og fra elever som er gjort gjennom observasjonsstudiene. Dette er gjort for å gi informantene og barna en stemme i prosjektet. Dette vil markeres med kursiv og innrykk. Det vil brukes sitater fra alle seks informantene. For at lærerinformantene ikke skal gjenkjennes er alt av indentifiserende utsagn fjernet fra analysen. Funnene i oppgaven vil drøftes i neste kapittel mot aktuell forskning og relevant teori. For hver kategori i den tematiske analysen vil det avsluttes med en oppsummering av funnet. Gjennom hele analysen ønsker jeg å oppnå en forståelse om nyheters plass i skolen med fokus på barnas skolehverdag. Først vil jeg belyse om nyheter er et tema i samfunnsfaget. Deretter hva lærerne trekker frem som utfordringer. Til slutt hvordan nyheter kan ses i sammenheng med kritisk tenkning i undervisningen.

4.1 Store og ”viktige” nyheter får plass i undervisningen

Informantene syntes enige om at nyheter bør ha en rolle i samfunnsfaget. Alle uttrykker også at de tar opp nyheter om det er store. Dette kan eksempelvis være valg, terroraksjoner eller andre store begivenheter som skjer i verden. En informant var opptatt av Russland, hacking og gaming.

Som nyhetssak var det mange av elevene som ikke forsto den russiske hacker - skandalen. Mange av elevene trodde at nå eide Russland alle dataene våre og at vi ikke kunne lagre noen ting på pc-ene våre. Dette var det trinnet før jeg fikk det jeg har nå. Og der var det mange gamere som var veldig interessert i PC og PC- spill. Og det skapte en frykt. Jeg husker godt en av jentene som spurte om Putin kunne se bildene hennes fra ridecampen som hun hadde vært på i sommer. Hehehe. Men det er jo litt barn og da. De setter seg selv i sentrum. Og det er da det kan være litt vanskelig å forstå. Når det kommer til nyhetssaker så har vi jo brukt mange. Som for eksempel valgkamper, terrorsaker og lignende.

Denne informanten belyste også elevenes frykt og evne til å sette seg selv i sentrum for begivenhetene. Dette i likhet Wilson (2008) som er opptatt av frykt og Fossen (2013) som poengterer elevenes tendens til å overføre nyhetene til sin egen situasjon.

En av informantene ønsket å trekke inn nyheter om den arabiske våren, da hun ba elevene om å velge nyheter selv.

Det som skjedde da var jo at nyhetene de presenterte ofte var nyheter som vi andre ikke anser som "viktige" nyheter. Dette var under VM i Holmenkollen i 2011 så nesten alle de som enten gikk på ski eller interesserte seg for sport hadde en sak om Petter Northug eller om Therese Johaug som slo igjennom. Dette er naturlig for dem som er glad i sport. Det som var litt underlig akkurat på denne tiden var jo at det var midt i den arabiske våren. Dette var en tid da mange arabiske land gikk igjennom store samfunnsendringer. Likevel var det ingen av barna som tok dette opp som en nyhetssak. De som ikke hadde saker om Kollen hadde mer sånne " morsomme" saker. Som for eksempel en katt som var funnet eller lignende. Jeg fikk liksom ikke det jeg ønsket fra temaet nyheter. Og da begynte jeg å tenke litt på hvorfor man skal bruke så mye tid på en ting som ikke er i lærerplanen og som for mange av elevene kan være vanskelig å forstå.

Dette eksempelet viser hvor viktig det er å ta utgangspunkt i elevenes virkelighetsforståelse og det som for elevene oppleves som nært. Eleven viste for læreren hva han syntes var viktige nyheter. I et undervisningsopplegg om nyheter understreker dette Koritzinskys (2014) poeng om å gå fra det nære til det fjerne. Tema som sport og VM på ski i Norge syntes å være en god innfallsvinkel til en debatt om det norske samfunnet. Hvorfor sport og spesielt skisport synes å være viktig for en del av befolkningen kan for eksempel knyttes til tema som nasjonalisme og nasjonalfølelse. Ved å bruke VM i Holmenkollen som eksempel kan overordnede tema knyttes til.

Enkelte informanter omtaler at nyhetsbildet beveger seg for fort, noe som innebærer at nyheter ikke får så stor plass.

Jeg bare syntes det trekker bort tid fra det vi skal igjennom. Trump er viktig i dag, men jeg velger å tro at han ikke er viktig når disse barna blir voksne. På samme måte som da vi gikk på skolen var George W. Bush en viktig mann. Nå tenker jeg ikke på han i

det hele. Eller det er kanskje litt løgn. Jeg savner han faktisk. Det hadde jeg ikke trodd.

Med dette menes også at nyheter er såpass ferske at man ikke ennå vet konsekvensene for fremtiden, en helhetsforståelse kan derfor være vanskelig å oppnå. Når alt i nyheten har kommet frem, er gjerne dette blitt gammel stoff og den diskuteres ikke lenger. Et eksempel som alle informantene tok opp var den amerikanske valgkampen.

I intervjuet angående om elevene hadde mye spørsmål svarer en av informantene slik:

Nei, spesielt rundt valget i USA var det jo mange som hadde en del spørsmål. Gjerne rundt Trump. Om Trump var farlig og slikt. Under det norske valget så var det ikke så mange som var interessert. Her får de jo mye informasjon fra hjemmet. Det amerikanske valget var jo litt mer ukjent og da følte jeg at jeg måtte ta opp litt ting som kanskje elevene hadde misforstått. Men et problem er jo at nyhetene kun tar opp store, kanskje sånne sensasjonelle saker om man kan kalle det det. Sakene går så fort om du skjønner hva jeg mener. Den ene dagen er det valg og ungene er så opptatt av det. Når jeg endelig har fått summet meg og kanskje vil diskutere dette, så er nyheten gammel. Det skjer så fort. Ofte så ser man jo at nyhetene ikke en gang blir ferdig prosesser, før vi er tilbake til sportsbegivenheter, krangel mellom Realtystjerner og lignede. Det går så fort. Noen sier at nyheten ikke blir gammel om det er god. For meg ser det ikke slik ut lenger.

Dette kan skyldes at vi akkurat hadde gjennomført timen angående nyheter og valget.

Problemet informantene tok opp, var at man ikke kunne sette av for mye tid til å snakke om valget. For mange var dette det største og mest omtalte valget på lang tid, men om man skulle satt av tid til å reflektere og snakke om alt ville dette tatt for mye tid. Lærerne kunne derfor snakke om valget og hva som skjedde dagen etterpå, men alt som skjer etter dette er vanskelig for lærerne vanskelig å ta tak i. Da måtte de ha snakket om valget hver eneste dag. Her trekker de fleste informantene inn Supernytt. Mange av informantene gir sin tillitt til Supernytt og deres dekning av valgkampen. I Supernytt får man både forklaringer om hva som har skjedd, samt en grunntanke om at programmet skal virke reddelsesforebyggende for barn.

I intervjuene om nyheter i samfunnsfaget kom det frem en del utfordringer. Disse vil presenteres under.

4.2 Samfunnsfaget er for omfattende

Det første som ble tydelig under analysen av lærerintervjuene var at samtlige av informantene syntes at samfunnsfaget er for omfattende og dette til hinder for å inkludere nyheter i undervisningen. De største utfordringene som lærerne kom frem til var at faget er tredelt, at nyheter blir nedprioritert når de skal planlegge undervisning og at de ganger det blir tatt opp er det sensasjonelle nyheter som blir lagt vekt på.

”Vi har ikke noe ekstra tid”

Informantene understreker at det er for mye som skal gjennomgås på for liten tid. Dette skyldes styringsdokumentenes tredeling av faget. Samfunnsfaget omfatter: samfunnskunnskap, geografi og historie. En av informantene aktualiserer dette og sier :

Vi skal jo gjennom historie, geografi og samfunnskunnskap på den korte tiden vi har på skolen. På videregående er jo dette delt opp i flere fag, men på barneskolen er det jo bare ett. Jeg forstår jo nå hvorfor samfunnsfaget på grunnskolen er fordelt på 10 år. Men om du skulle hatt med nyheter og... Ja da kunne man sikkert holde på i 10 år til.

Informanten vektlegger her at faget inneholder alt for mye stoff og på denne måten gjør det vanskelig å integrere flere tema i faget.

Ifølge en annen informant er det viktig å bruke tid på de temaene som faktisk står i lærerplanen.

Dropper du historien, så er du historieløs. Dropper du geografi så er det også helt feil. Vi kan ikke ha barn som ikke kan kart eller steder. Men om du skulle få tid til overs, så er det i alle fall ikke nyheter jeg tenker på. Da tenker man heller på hvor er det elevene har mangler? Hva kan vi gå igjennom som vi kanskje ikke har brukt så mye tid på, men som står i målene for samfunnsfag på lærerplanen. Men hvis du følger lærerboka i samfunnsfag i 5, 6 og 7 klasse så blir det ikke så mye tid igjen. Og som nå har vi om renessansen. Det blir så utrolig unaturlig og da plutselig stoppe opp for å snakke om nyheter og vi har ikke noe ekstra tid.

En av de andre informantene spesifiserer på utordringen med at faget kun har fått 2-3 timer i uken. Han sier:

Tenker man på hvor stor faget samfunnsfag er og all den informasjonen som kan formidles gjennom faget er det klart at det blir knapt med 2 timer i uka. Man må også regne med å miste en del timer på grunn av klasseturer, arrangement i regi av skolen og kanskje spesielt på barneskolen, må man sette av tid til konflikthåndtering. Mye av dette kan jo justeres om man er kontaktlærer, men om man kun er faglærer i samfunnsfag så må man forholde seg til de timene man har. Når det er sagt er vi forholdsvis i rute med henhold til årsplanen. Men det er alltid noen tema man skulle gått mer i dybden eller tatt opp mer enn det man gjør og det er vel kanskje det største problemet med faget per nå.

Nyheter blir her omtalt som noe som er unaturlig å bruke i undervisningen, og at prioriteringen av ekstra tid går til å fylle de mangler som elevene har.

”Tre vidt forskjellige fag”

Et annet problem som en av informantene reflekterer rundt omhandler lærerbøker og prøver. Han konkluderer med at nyheter blir vanskelig å integrere i de den tredelte strukturen.

Det er jo tre vidt forskjellige fag du skal igjennom. Om du velger bort noe for å fokusere på nyheter, så fyller du jo ikke kravene til læreverket. Og det må du jo, for det er jo det elevene skal testes i.

Fokuset til denne læreren er på prøver og tester som elevene skal igjennom. I samfunnsfag går man ikke gjennom nasjonale og internasjonale prøver, slik man blir testet i engelsk, lesing og regning. Likevel er fokuset sentrert rundt hva elevene skal kunne og tema de skal testes i. Kravene og delmålene til styringsdokumentene følges her slavisk og læreren føler seg bundet til å gjennomføre det han skal. I den nye lærerplanen vil lærerne i større grad selv kunne bestemme hva de skal igjennom og hva de vil fokusere på, ettersom en del av målene er tatt bort fra lærerplanen. Likevel oppleves det i dag at informantene ikke føler det har tid til å integrere flere nyheter i skolen.

Å ikke ha tid kan føles frustrerende i et fag hvor man skal igjennom så mye. En av informantene unders om de som sitter og vedtar retningslinjer for skolen i det helte tatt har en forståelse av hvordan det er å være lærer.

Det at, ja, vi skal gjennom mange forskjellige ting, utrolig viktige ting, men at tiden ikke alltid strekker til. Det er så stort og man lurert noen ganger på om de som sitter

på toppen noen gang har tenkt på at man kan ha en krevende elevmasse eller andre ting som kan gjøre at timer eller perioder utgår, eller det å være lærer for den saks skyld. Jeg vet det er mange fag som sikkert føler på det samme, men å putte samfunnskunnskap, geografi og historie inn i et fag. Der skal du lære om valg, hovedsteder, vikinger, andre verdens krig og mye, mye mer i løpet av grunnskolen. Da kan til og med 10 år føles som kort, ettersom elevene er barn. Det blir liksom for mye. Og misforstå meg rett. Jeg elsker dette faget og i hovedsak historie, men det er ingenting som er mer frustrerende enn viktige temaer og viktige ting i samfunnsfag som blir forbigått fordi man ikke har tid. Og du spør nå om nyheter. Og få tid til det i et fag der tiden løper i fra deg. Det skal mye til.

Læreren uttrykker her sin frustrasjon rundt faget og dilemmaer han står ovenfor når han skal planlegge undervisningen i samfunnsfag på mellomtrinnet. Hva som skal vektlegges og prioriteres er vanskelige valg som læreren må igjennom. Det enkle valget da er ofte å velge det som står i lærerplanen. På denne måten vil du sikre deg at elevene har gått igjennom det de skal igjennom.

En siste informant avslutter sitt resonnement med et løsningsforslag for hvordan dette kan bli enklere både for lærere og elever i samfunnsfaget:

Men poenget er at samfunnsfag ikke er et skikkelig avklart fag, men et enormt et som er tredelt og gjør presset på samfunnsfagslærere stort, syntes jeg i alle fall. Si til meg at vi skal ha nyheter og skriv det på lærerplanen. Ja det er greit liksom. Men jeg mener vi burde delt faget i tre. Enklere for lærerne og enklere for elevene.

Tredelingen av faget er ifølge informantene med på å gjøre samfunnsfagshverdagen til både lærere og elever ekstra travel. Hole & Hartlo (2015, s.3) hevdet at samfunnsfagslæreren har valgt å integrere nyheter som en del av sin undervisningspraksis og at dette er helt naturlig i dag ettersom nyheter spiller en så stor rolle i verdenssamfunnet. Det som kommer frem i denne undersøkelsen er heller det motsatte. Lærerne viker unna temaet ettersom faget er så stort fra før av, og dermed ikke har man ikke tid til å integrere nyheter inn i faget. Samtlige av informantene uttrykker at nyhetsundervisning blir nedprioritert.

Nyheter blir altså ikke prioritert om det er ekstra tid i samfunnsfagundervisningen. Det vil da heller fokuseres på de temaene som står i lærerplanen hvor elevene har mangler. Det kan

forstås slik at nyheter faller i andre rekke i undervisningen i samfunnsfag. Spørsmålet om hvilke nyheter som skal tas opp, kontra nyheter som man ikke skal ta opp er en annen vurdering som lærerne syntes er vanskelige. En av informantene stiller spørsmål om hvilke nyheter barna skal lærer om:

Det er vanskelig å bare si at du skal bruke nyheter for å så avgrense for hvilke nyheter og hva man skal legge vekt på. Skal man liksom si at noen nyheter er viktigere enn andre. Er terror i Paris viktigere enn terror i Etiopia liksom?

Her etterlyser informanten klare retningslinjer på hva man skal undervise i når det kommer til nyheter. Å sammenligne terror i Paris og Etiopia tyder på at informanten mener man i Europa vektlegger terror som finner sted i egen bakgård. Dette kan synes naturlig ettersom vi er en del av Europa, men det er fremdeles et valid argument. Nyheter i dag blir styrt av interesser, både for nasjonen som helhet, av aktører i media, samt politikere som betaler for reklame. Hvor skal man da begynne undervisningen om media og hva konkret er det elevene skal igjennom. Ryen (2019) mener at bruk av nyheter kan være med på å knytte det konkrete til det fjerne og det nære til det fjerne. Informanten underes her på hva som er det fjerne og hva som er det nære.

Vanskelige saker og timeantallet er med på at læreren forholder seg til det som står i lærerplanen. Med dette så sikrer de seg i alle fall at elevene har vært igjennom alle tema de skal som er bestemt på overordnet nivå. Dette er med på at lærerne fokuserer på ting som de føler de må igjennom. Å integrere nyheter inn i en plan som allerede er full, samtidig som nyheter oppleves som et vanskelig tema å gå igjennom fører også til at de fleste av informantene velger bort undervisning om nyheter. Et annet poeng som lærerne tar opp er at når de først snakker om nyheter, er de dagsaktuelle og gjerne sensasjonelle nyheter, der nyhetene blir snakket om, men ikke analysert eller kritisert i ettertid. Setter du dette opp mot Raumdalen & Schulz (2008) som mener at lærerne bør ta det pedagogiske ansvaret for å undervise om nyheter. Dette kan synes vanskelig om klare kriterier for hva som skal undervises uteblir.

”Nyheter står ikke i lærerplanen”

Som nevnt i kapittel 2 så er ikke nyheter presisert i lærerplanen. I et demokratisk samfunn er verdier som medvirkning og likeverd viktige prinsipp. Sentralt i arbeidet med samfunnsfaget står forståelse av og oppslutning om grunnleggende menneskerettigheter, demokratiske

verdier og likestilling. Faget skal stimulere til og gi erfaring med medborgerskap og demokratisk deltakelse. (Utdanningsdirektoratet , 2013)

En av informantene uttaler på spørsmål om nyheter burde stå på lærerplanen:

Ja. Absolutt. Og de skal forberede seg til nyheter senere i livet. Så jeg håper at den nye lærerplanen tar opp nettopp dette da. Selv om jeg skal innrømme at jeg ikke tenkte for mye på dette før du kom og fortalte hva dette skulle gå ut på. ... jeg hadde hatt mer om det (nyheter) hvis det hadde stått konkret på lærerplanen. Hadde det stått at man skulle se på media med et kritisk blikk og gjøre oppgaver og analysere dette gjennom et pensum, så hadde jeg gjort det. Men det gjør det ikke.

En annen vektlegger også hvor viktig det er å spesifisere hva man skal lære om nyheter

Nå har jeg lest at det skal bli en større del av det i den nye lærerplanen. Jeg ville nok hatt mer fokus på nyheter om det stod i dag. Det er klart. Og jeg mener fortsatt at vi som lærere har jo et visst ansvar for å lære elevene om medier og forståelse, så det er ikke det jeg mener. Men jeg mener at det må spesifiseres når det kommer til hva elevene skal lære til forskjellige aldre. Derfor blir det viktig med målene som kommer i lærerplanen og ikke hvilke tema, med det altså det er ikke nok å bare snakke om temaet medier og nyheter. Gi meg konkret hva vi skal igjennom.

Nyheter i samfunnsfaget er altså ønskelig hos noen. Men det må legges til rette for og dannes et pensum for at lærerne skal si seg villige til å gjennomføre.

4.3 Nyheter og kritisk tenkning

Informantene snakket mest om kildekritikk når det kom til spørsmålet om kritisk tenkning. Ikke alle var like positive til å påta seg ansvaret for opplæringen av kritisk tenkning rundt nyheter. En var skeptisk til ansvaret som kunne bli lagt på lærerne om man endret lærerplanen.

... men å tenke at kun å endre på lærerplanen og gi mer ansvar til oss lærere er ikke... altså det kan være at det finnes bedre løsninger. Kritisk tenkning i lærerplanen forstår jeg utrolig godt, men nyheter kan være vanskelig. Om nyheter påvirker barn som kan være negative? Absolutt. Kan det med oss voksne? Helt garantert. Og da lurere jeg på om nyheter... altså er det helt sikkert at vi som lærere er de beste til å formidle noe som oppdateres seg hele tiden? Jeg syntes i alle fall at foreldrene burde ha mer ansvar.

En annen informant påpekte noe av det samme:

Men om vi som lærere skal bli pålagt å fortelle noe om nyheter til barn, så blir det ofte litt for subjektivt og det er ekstremt vanskelig å si noe om nyheter uten å bli personlig involvert.

Her formidles en bekymring for om lærere som mennesker har kompetansen til å ikke farge elevenes syn på nyheter. Argumentet for dette er at lærerne selv har en forståelse og en fordom når de ser på nyheter. De lar seg påvirke av egne meninger og de tanker som de har fra før av. Om man skal overføre sin kunnskap om temaet, kan det bli slik at underbevisstheten til en lærer kan være med å påvirke hvordan man tenker om nyheter. For informanten ville dette presset bli for stort og dermed følte han det best at foreldrene tar på seg dette ansvaret. En annen informant trekker frem foreldrenes sterke posisjon i barns forståelse av politikk og nyheter.

Men vi er jo en skole på vestkanten så "alle" vet jo at de skal stemme Høyre. De har liksom ikke hørt eller møtt andre enn de som stemmer Høyre. Så det kan jo anses som litt merkelig .... men det er jo veldig mange som er veldig enig med .....venstresida, helt til du kanskje setter oppimot det de faktisk har selv siden en del av de er ganske godt bemidla. Så, men ja de har nok det meste hjemmefra. De har nok det. Og de tenker automatisk at det er rett. Nå er jo ikke jeg i noen posisjon til å skulle overbevise noen politisk, men kritisk tenkning ovenfor foreldres meninger skjer svært sjelden. Og det er det samme når det kommer til nyheter generelt egentlig. Vi ser jo på forskjellige saker i spisingen. Da ser vi ofte enten på Tv2 skole eller Nrk Supernytt. For ikke alt for lenge siden så vi en sak om #metoo. En veldig god sak, men da blir Trond Giske tatt opp med en gang. Elevene kan utrolig lite om Giske saken, men de bare vet fra hjemmet at han er en dårlig fyr.

Som nevnt i teorikapittelet gir nyheter gode muligheter til refleksjon, men samtidig er det hele tiden viktig å reflektere over det ansvaret som man har som lærer. Læreren har et ansvar for å prøve å gjøre undervisningen så objektiv som mulig slik at det er rom for alle tanker i klasserommet, selv om dette ikke er en enkel oppgave.

Ikke bare lærere og foreldre er ansvarlig for formidling av nyheter. En sentral aktør er elektroniske medier som tar et redaksjonelt ansvar. I denne sammenheng viser det seg at også redaktører tenker på lærerplanen. Frank Sivertsen i Supernytt sier i sitt intervju at han er

positiv til at programmet skal brukes i skolen. Han omtaler både nyheter i samfunnsfaget og lærerplanen når han sier:

Jeg tenker det er veldig naturlig å bruke nyheter i samfunnsfaget. Det gir jo veldig mange knagger. Det er jo faktisk en ting vi jobber med her i Supernytt å få mer koll på lærerplanen for vi har lyst til å tilrettelegge nyhetene våre i enda større grad til lærerplanene.

Skolen kan ha mange samarbeidspartene utover foreldre og nærmiljø. Det å samle de som er interessert og arbeider med formidling til barn kan gi et viktig innspill i en lærerplansammenheng.

Både i lærerplanen fra 2013 og den nye læreplanen er kritisk tenkning en sentral del av opplæringen. For informantene er det ulik oppfattelse om barna er klare til å lære, tolke og analysere nyheter. En ting som er felles for mange er oppfattelsen av at elevene mistolker nyheter. Et elevutsagn fra observasjonen som beskriver dette godt er :

Hvorfor skal jeg se på nyhetene? Det er jo ikke jeg som bestemmer hva som skjer uansett. Nyhetene skjer jo bare!

Moeller skrev i 2012 at på grunn av den økende mengden av nyheter og informasjon til barn er det viktig at elevene blir flinke til å tenke kritisk. Informantene syntes enige med dette, men noen av informantene mener selv det er vanskelig å tolke nyheter i dag: En av informantene uttaler:

Men jeg synes det er vanskelig å presentere realiteten i verden når mediebildet for oss voksne også er såpass farget. For det er veldig farget. Det er mye mer enn det vi tenker over i hverdagen. Så jeg har tenkt, hvordan skal du egentlig finne ut hva som foregår i verden. Det må du nesten ha spesifikk interesse for nyheter også høre på professorer. Bare for å forstå nyhetsbildet. Det er så vanskelig å sikre seg at det du får av informasjon er riktig. Og dette skal et barn forstå og tolke. Noe jeg ikke klarer selv en gang. Jeg mistolker mye. Jeg er flinkt til å være kritisk, men hvordan skal jeg formidle dette til mine elever. Halvparten av dem misforstår jo uansett. Her burde egentlig foreldrene spille en større rolle.

Informanten sier her at mediebildet i dag er mer komplekst enn noen gang. Det er vanskelig for lærere å tolke og forstå. Mange kan påpeke problemet og fortelle at barn skal bygge en kunnskap rundt dette, men hvem er det egentlig som burde ha ansvaret?

En annen informant sier :

Altså nyhetene kunne vært representert bedre i samfunnsfag som jeg underviser i det, men man må forstå noen ting før du kan se på nyheter og tolke. Og det er vanskelig. For noen av elevene er ikke klare mentalt til en slik refleksjon eller til å tolke. Så vidt jeg er bevist er det ikke noe de har lært på barnetrinnet. Jeg vet det står i lærerplanen at man skal lære om kritisk tenkning, men da må dette komme inn på et tidligere stadiet.

Læreren her etterlyser altså kritisk tenkning på et tidligere stadiet enn det som er nå. Om man skal utvikle kritisk tenkning må det begynne i en tidlig alder, med eksempler som man kan forstå. Her kan man trekke paralleller til Klafkis eksemplifisering (Ryen, 2019). Om eksemplene ikke går over hodet på elevene, men faktisk er gjort på en slik måte at de forstår, kan dette være med på å utvikle elevens forståelse av kritisk tenkning.

Et siste eksempel er informanten som hadde et undervisningsopplegg om nyheter som ikke fungerte.

Nei, fordi elevene åpenbart ikke var klare. Vi kunne trekke paralleller mellom historiske ting som skjedde med den arabiske våren, men elevene må liksom være litt større for å forstå. Og jeg sitter litt med den følelsen av at de meninger elevene allerede hadde om nyheter og politikk generelt hadde de med fra hjemmet og da blir det et nytt spørsmål om hvordan og om man skal ta opp nyheter. Mange bryr seg ikke uansett.

Informanten mente altså at elevene ikke var klare for en slik undervisning. Spørsmålet blir da om denne klassen har utviklet sin kunnskap om News Literacy. Som skrevet i teorikapittelet er dette evnen til å forstå, evaluere, analysere og lære strategier for å håndtere og navigere den store strømmen av informasjon elevene får gjennom nyheter. Mihaildis (2012) spesifiserer at det er viktig at man i tidlig alder utvikler elevens evne til kritisk tenkning om media og nyheter og kobler dette opp mot det å utvikle demokrati gjennom demokratisk debatt. Læreren har kanskje ikke konkretisert dette eksempelet og fortalt hva hun er ute etter når hun spør om nyheter som skal fremstilles. Barn tar ofte utgangspunktet i det trygge som de allerede har en forforståelse om. Johaug og Northug er personer som er kjent for de fleste norske barn. Den arabiske våren er ukjent og dermed fremmed for barna. Om lærer ville at elevene skulle hente nyheter om den arabiske våren kunne hun satt av mer tid til å eksemplifisere de nyheter hun

ønsket at elevene skulle presentere. Dette kunne ha vært med på både å utvikle elevenes kritiske tenkning angående nyhetene og begrepet News Literacy.

Problemet med barnas misforståelser og misoppfatninger

Informantene eksemplifiserer også problemet med misforståelser og misoppfattelser hos elevene. En annen informant eksemplifiserer nyheten om ”Helge Ingstad” nyheten:

Vi tar jo selvfølgelig for oss saker som er store fordi det er viktig at vi hjelper elevene til å prøve å forstå. Det som er vanskelig er om de fortsatt ikke forstår. Vi hadde om ”Helge Ingstad”, den båten som gikk på grunn i vannet husker du. Da var det en elev som trodde at det var noen som hadde sunket den med vilje. Etter en god diskusjon som varte sikkert i 15 minutter anser jeg saken som ferdig. Vi har diskutert og konkludert med at den ikke har blitt angrepet og at det kan skje at båter går på grunna. Etter denne timen og i løpet av dagen så fikk jeg sikkert 4-5 mail av foreldre som sa at barna hadde kommet hjem og var livredde for å ta båter fordi de var sikre på at de skulle synke. Dette fordi vi hadde snakket om det noen få timer før. Jeg hadde brukt et kvarter på å prøve å gjøre det slik at barna ikke skulle bli redde. Båten og Norge hadde ikke blitt angrepet og den hadde gått på grunn på grunn av menneskelig svikt. Men det var ikke nok. For nå var barna redde for noe helt annet. Og da stiller jeg spørsmålet, altså må legge til først da at disse går i 4 klasse, men er de klare for nyheter? Er de klare for sånne saker. Om ting kan mistolkes til det uendelige så lurere jeg på hva av nyheter som er konkrete nok til at de ikke kan mistolkes.

Dette eksempelet viser at det kreves mer enn kun oppklaringer og diskusjon for å fjerne frykt. Dette kan relateres til Aud Fossen (2013) sin teori om ”tenk om tanker.” Elevene putter seg selv inn i en virkelighet som ikke er sann. Eksemplet her at elevene satte seg inn i båten Helge Ingstad som hadde gått på grunn. Elevene som ble redde, hadde gjort seg opp en tanke om at neste gang de gikk på en båt ville denne gå på grunna og dermed ville elevene være i fare. Så hvordan utvikle en forståelse for at sannsynligheten for at du som individ opplever å gå på grunn er liten. Hvordan skal man jobbe for at elevene kan tenke kritisk og regne ut hva sannsynligheten er?

Det er ikke kun det å lære seg å tenke kritisk og mistolkninger som er vanskelig når man snakker om nyheter i skolen. Å tolke nyheter og å tolke hva som er viktig kan være

utfordrerne. Barn kan ha vanskeligheter med å skille nyheter fra reklame og annen informasjonsvirksomhet.

Det var egentlig ikke en nyhet, men en reklame (for Kondomeriet). De hang opp reklamer omkring hele Oslo der de reklamerte for å skille seg. Jeg tror de reklamerte for at de kunne gjøre det raskt og at det bare var å gå inn på skismisse.no eller lignede. Det som skjedde når de gikk inn var jo at Kondomeriet hadde kjøpt opp domenet og derfor kom du rett inn på deres sider. Mange av barna misforsto jo dette og lurte på hvorfor det hang store plakater rundt omkring som anbefalte det å skille seg. Noen ble faktisk litt engstelige for at foreldrene skulle skille seg. Men jeg hadde heldigvis lest om denne reklamen fra før av så kunne berolige elevene med at dette ikke kom til å skje. Men igjen, et meget godt eksempel på at barn og unge kan bli påvirket av hva som helst. Jeg regner jo med at dette skulle bare være humoristisk fra Kondomeriet sin side.

Kritisk tenkning skal i følge lærerplanen føre til at elevene kan skille kilder og være kritiske til kilder. Dette eksempelet synliggjør behovet for kildekritikk.

I observasjonsdelen av studien ble det fanget opp en del utsagn som jeg fant interessante med tanke på kritisk tenkning. Opplegget handlet om Supernytt sin dekning av valget. Dette vil belyses mer i neste kapittel om bruk av Supernytt i skolen. Tre eksempler belyser temaet kritisk tenkning. Det første var misforståelsen av begrepet ”Fake News”. Elevene hadde liten forståelse av begrepet. Mange av elevene brukte det om faktafeil hos andre elever, om fantasihistorier og om påstander. Eksempelvis fra en av klassene var da vi diskuterte om nyheter i verdenshistorien. En elev påstod at Aftenposten er en avis som selges i hele verden på norsk. Dette begrunnet eleven med at hun hadde sett Aftenposten bli solgt i en nærbutikk på Gran Canaria. På dette grunnlaget trakk eleven slutningen at Aftenposten selges i hele verden. Det som fanget oppmerksomheten var at flere av elevene rope ut begrepet ”Fake News” når eleven ble konfrontert med at dette ikke var riktig.

Eksempel nummer to var da elevene kommenterte en nyhetssak som var skrevet av 5080. 5080 er en del av NRK satire som ofte skriver humoristiske saker med en tilknytning til aktuelle nyheter. Saken de hadde skrevet var at Nederland hadde legalisert terror. Mange av elevene skjønnte tidlig at dette ikke var sant. Det som var interessant var en gjeng som uttrykte

genuin bekymring. Kunne dette være ekte og hva om vi gjorde dette i Norge? Dette førte til en diskusjon om at man alltid burde sjekke kildene på en slik nyhetssak, noe som virket fremmed for elevene. Samtidig viser det hvor komplisert bruk av satire kan være fra barns synsvinkel.

Det siste eksempelet var da en av elevene ikke kunne forstå hvorfor ingen hadde angrepet Nord-Korea. Dette utviklet seg til en diskusjon om hva som kunne skje om noen angrep Nord-Korea. Læreren snakket om atomvåpen og en illustrasjon om hvor mye ødeleggelse en atombombe kunne ha for et område. Hos enkelt av elevene avstedkom det panikk. Den ene eleven spurte om det var en stor sjanse for at han kunne dø i morgen.

En av informantene sa etter timen i intervjuet:

Jeg syntes opplegget var godt, men er usikker på utbyttet elevene hadde. De har en god begrepsforståelse, så begreper som "Fake News" tror jeg de forstår, men det er noe med det å kunne se det i et større perspektiv og forstå hva som egentlig er "Fake News" er og hva det gjør med samfunnet. Når det er sagt var nok de sterkeste elevene klar over "legalisering av terror" ikke var en ekte nyhetssak. Så i en 5. klasse mener jeg at de sterkeste kan bruke nyheter på en tolkende og reflekterende måte. Når det kommer til de svake så ser du hvor raskt de kan havne på viddene. Det er så utrolig lite som skal til.

En annen informant tok også opp begrepet Fake News på en mer overordnet måte:

Man lever jo i dag i en verden der Fake News er noe alle kan. Men jeg mener fortsatt at det samfunnsfaget er såpass stort at det er vanskelig å ta tak i et så stort tema som media. Og hvilken inngang skal man ha til temaet? Skal man lære barna at: "Nei, dere kan ikke stole på alt det som blir sagt på TV? Dere må tenke hele tiden på hva dere ser?" Eller skal man ta tak i de gode tingene ved media? At media slik det er i dag er det beste for ytringsfrihet. At presse og skrivefrihet er noe av det viktigste i et demokrati. Altså det krever så utrolig mye av barna og mye de skal forstå, og det er viktig for meg å pointere at jeg ikke mener at de skal skjermes fra det, eller at de ikke skal lære det. Men slike tema tenker jeg er viktig at de lærer i et løp av en skolegang. Det blir vanskelig å få elevene til å forstå dette på mellomtrinnet, altså 5. til 7. klasse.

Som nevnt tidligere viser dette at nyheter må tolkes sammen med barna. Denne informanten trekker nettopp frem de overordnede begrepene fra lærerplanen med demokrati og ytringsfrihet. En utfordring er at så mye kan legges i disse begrepene at det kan virke overveldende for læreren. Klafkis (2014) påpekning om eksemplarisk læring kunne her vært til hjelp, hvor det spesifikke temaet kan generaliseres til overordnede nivåer.

4.4 Bruk av NRK Supernytt i skolen- et nyansert bilde

Supernytt syntes å ha tillitt i skolen. Frank Sivertsen sier i sitt intervju at om man ser på tallene så spilles Supernytt sendingen omtrent i 6000 til 7000 klasserom hver eneste dag. Han estimerer med at det er ca 100 000 elever som ser på deres nyhetssending hver eneste dag. I tillegg til dette estimerer Sivertsen at det er rundt 6000- 7000 nye avspillinger etter skolen, samt sendingen deres på NRK Super på kveldene. Han kalkulerer seg på denne måten frem til at det er ca. 120 000 barn i skolealder som ser på Supernyttsendingen hver dag. Han legger vekt på programmets aktivitet på de sosiale mediet TikTok, hvor kanalen har over 75 000 følgere.

Programmet har som mål å fremstille nyheter på en god og trygg måte. Av og til går det feil. Programmet har fått mest kritikk under den amerikanske valgkampen. Kanalen ble her beskyldt for å bedrive propaganda for barn og skape unødvendig frykt. På spørsmål til Sivertsen om dekning av Trump svarte han:

Mitt generelle inntrykk av det vi har lagd da er at det var en stor utfordring å dekke Trump for barna. Vårt utgangspunkt var at internasjonalt og i Norge var dekningen slik at nå ble den tredje verdenskrig om Trump kom til makta. Vi hadde jobbet veldig mye med, veldig bevisst, å forklare og fortelle at det ikke er farlig at Trump kommer til makta. Samtidig var det mange spesielle og rare utsagn fra Trump på denne tiden og vi måtte hele tiden vurdere om hvordan vi skulle håndtere denne og hva essensen var i det han sa. Alle amerikanske medier lagde jo ablegøyer om Trump og alt det tøyset som kom da, mens vi faktisk prøvde, og jeg mener, 2016, å faktisk forklare dette på en seriøs og balansert måte for vår målgruppe. Så vi var veldig på å si at det ikke blir 3 verdenskrig. Da fikk vi kritikk fra en politisk side fra Norge som fremstilte han som en hjelpeløs mann som om han ikke kan ta sine egne fornuftige avgjørelser. På den andre siden fikk vi kritikk fra noen som mente vi hadde drevet propaganda mot Trump med en reportasje der barn fikk forklare Trump. ..., men som du viste med de barnene som

faktisk bare deler med Supernytt sine reelle opplevelse og frykt og tanker rundt Donald Trump det mener jeg er vår plikt og oppgave å dele.

På spørsmål videre om han syntes Supernytt skapte unødvendig frykt hos barn dagen før valget, svarte Sivertsen:

Nei, det ligger i grunntesene til Supernytt at vi skal dempe frykt, men vi skal også gi barn en stemme. Vi skal gi dem innsikt over det som skjer rundt om i verden og i Norge. Men det er ikke noe tvil om at det er vanskelig å treffe ... Så var det noen ganger man kan få inntrykk av at vi var mot Trump eller at vi vinkla ting feil eller forskjellig ... men i hovedsak så gjorde vi en kjempegod jobb med Trump.

I spørsmål omkring det var noen som kunne nyansere saken svarte Sivertsen:

Ja, men det var veldig få som var aktuelle. Vi lette jo veldig etter det. ... Særlig i kommentarfeltet på Instagram hvor vi kunne se at det var noen som støttet han.

Sivertsen var også opptatt av andre saker hvor det er vanskelig å nyansere en debatt og få frem alle stemmer.

... men også i innvandreredebatten så prøver vi å lete etter barn og voksne som er skeptiske til innvandring, men det er veldig vanskelig å finne og jeg har til og med vært i kontakt med de som skriver på document.no som er kritiske til innvandrere.

De andre informantene trekker problemer med å være balansert og at nyheter ofte har en politisk side. Lærerne har den fordel at de lettere får tak i elevenes stemme, mens de politiske aktørene i liten grad trekkes inn i skolen. Nyhetsformidling er journalistenes sak, barns forståelse av nyheter er i større grad skolens sak.

Informantene er i hovedsak positive til bruk av Supernytt i skolen. På spørsmål om hvorfor man bruker programmet svarer en av informantene:

Nei, godt spørsmål, men det er jo det barna vil se da. Og Supernytt er jo som oftest veldig, veldig bra. Det er jo bare det ønsket om at man kunne sett på hva slags nyheter det kom før det kom liksom. Høres sikkert dumt ut, men når man setter på Supernytt så føler man kanskje litt på at nå kommer det noe med kvalitet som barna kan se på. Det er liksom allmenn vedtatt at det er veldig bra da.

Med dette påpeker informanten at programmet er allment sett på som veldig bra, samt at det er et ønske fra barna og se på programmet. Et av hans poenger er at han ønsker seg et tettere samarbeid med kanalen. Dette for å kunne vite hva som kommer, slik at han kan forberede seg på nyhetene som kommer.

En av informantene trekker Supernytt inn i når hun snakker om trygghet og redusere frykt. Eksemplet omhandlet 22. juli som mange barn opplevde som en katastrofe.

... da var Supernytt gode og hadde jo slagordet at vi må ikke være redde. ... At det kom en som var norsk kunne gjøre noe sånt. Den største misoppfatningen av det var at Breivik skulle komme å ta dem. Det kunne han jo ikke og der var Supernytt flinke til å skape trygghet. Så om du tenker på hvilken påvirkning som nyheter kan ha på barn så er jo absolutt dette et eksempel på positiv påvirkning. Der hvor et medium kan skape trygghet.

Dette er et eksempel på at Supernytt faktisk kan være positive for barn og tar medansvar for barns frykt.

Men Supernytt får også negativ omtale. Den ene informanten nevner NRK generelt og Supernytt spesielt når hun påpeker at:

... jeg syntes det er veldig interessant, og det har jeg sagt til klassen og, at det er helt utrolig at når man ser på Supernytt så blir ikke han sett på som Presidenten i USA, det blir sett på som en tegneseriefigur som du har null respekt for ... Og samtidig snakker vi om mobbing at vi ikke skal kommentere folk sitt utsende. Men Trump er det greit å å ta. Altså det syntes jeg er så ufint.

Hvordan man fremstiller personer i mediene blir her satt sammen med skolens arbeid mot mobbing. Det er et poeng som ingen andre har trukket fram.

En annen informant trakk også inn den amerikanske valgkampdekningen som problematisk.

Eneste jeg kan tenke litt på er vel den amerikanske valgkampen og dekningen av Trump. Den er kanskje litt ensidig. I alle fall tiden før han ble valgt. Det var vel ikke noe tvil om at de ville at Hillary skulle vinne og det gjorde vel barna og... Men det er vel den eneste gangen jeg kommer på at jeg syntes barn har blitt påvirket. ... Og det er jo kanskje en sak som krever mye bakgrunnskunnskap for å forstå. Man må kunne mye om det amerikanske samfunnet for å kunne forstå.

Informanten trekker inn nødvendigheten av forkunnskap og da særlig om kunnskap om samfunnet for å kunne forstå nyhetene.

Supernytt kan også benyttes som kildekritikk. En informant formulerer det slik:

Men nå kom jeg på en ting konkret fra Supernytt. Det var i en reportasje der det var noen barn som hadde sagt at han(Trump) ikke likte barn. Da måtte jeg fortelle barna at det ikke var sant og at det mest sannsynlig ikke var det Supernytt mente heller. Men at dette var et barn som var med på Supernytt som hadde en mening som kanskje ikke var gjennomtenkt. Da snakket vi også om det å legge ord i noens munn uten at de faktisk har sagt dette selv.

Til tross for disse enkelte kritiske merknadene har Supernytt en plass i nyhetsformidlingen i skolen, om enn ikke nødvendigvis i samfunnsfaget.

4.5 – ”Ser på Supernytt i lunsjpausen, men ikke i timen.”

Diskusjonene har vært mange om hva man skal gjøre i lunsjpausen på skolen. Debatten har handlet om behovet for sosialisering i matpausen, ettersom elevene synes å ha behov for å øve på sosial samhandling og relasjonsbygging, være sammen og finne et felles samtaleemne. Både egen erfaring, informantenes svar og Sivertsens estimeringer tyder på at de aller fleste klasserom ser på Supernytt i spisepausen i dag. Sivertsen uttaler at mellom klokken 10 og 12 spilles ca. 40 % av sendingene, men at det er nærmere 90% av seerne som ser på Supernytt i dette tidsrommet. Det er fordi en avspilling kan ganges med 10-15 elever. Dette gir en god indikasjon på at Supernytt vises i lunsjen.

En problematisk side ved å vise programmet på dette tidspunktet, er at det ofte er assistenter til stede og ikke utdannede pedagoger. Mulighet for diskusjon i ettertid er derfor begrenset. En av informantene beskriver bruken av Supernytt i lunsjen slik:

... nå så har vi om renessansen. Det blir så utrolig unaturlig og da plutselig stoppe opp for å snakke om nyheter og vi har ikke noe ekstra tid. Det er derfor jeg tenker at det er viktig å ta det i spising. Men elevene trenger jo også en pause. Pluss at det ofte er slik at er assistenter eller andre lærere som er i spising.

Her beskriver informanten også et annet problem. Det er ikke tid til å ha det i annen undervisning, derfor brukes det i elevens lunsjtid. Lærere som har elevene i samfunnsfaget er ikke nødvendigvis eller sjeldent de som ser på nyheter sammen med barna. Det blir også beskrevet som en pause og dermed er det mange som velger å ikke bruke tiden til læring. Dette eksemplifiseres av en annen informant på spørsmål om han stopper sendingen for å diskutere hva som foregår:

Nei. Om jeg hadde visst på forhånd hvilke nyhetssaker som (Kom på) Supernytt kunne jeg tatt dette opp, men Supernytt kommer jo rett før spising, så man har ikke tid til å se på og kontrollere hva som blir vist. Samtidig må du følge med på at ungene spiser, drikker, ikke snakker og ikke krangler mens de ser på.

Dette synliggjør et vesentlig problem med å ha nyheter i lunsjpausen. Nyhetene blir ikke tatt opp til faglig debatt, det blir ikke fanget opp hva elevene sitter igjen med og en justering av barnas oppfatning blir derfor ikke mulig. Faren for å skape frykt via nyheter er derfor til stede. Supernytt har på den annen side mål om at elevene skal kunne se på programmet uten overvåkning og har bidratt til at det kan legges i lunsjpausen.

... da Supernytt ble etablert ... ble jo dette etablert for å være lineær sending ti på sju på kvelden, så oppdaget man at, jøss dette ser de jo på skolen. Så flytta vi deadline tidspunktet slik at det skulle være mer tilpassa nyheter på skolen slik at man fikk med de store sakene som hadde skjedd i løpet av natten. Så vår tenking har vært at barn skal kunne se oss alene. ... Men vi føler liksom at sendinga er grunnsteinen i Supernytt og må alltid ha kvalitet.

Supernytt har tatt hensyn til skolens rutiner. Og tilpasset behovet for diskusjon i klassen.

... Mange lærere ser på sendingene sammen med dem. Lærere sier også til meg eller til oss at de stopper underveis og derfor har vi lagt inn "så hva syntes dere" og inviterer til diskusjon gjerne i klassen.

Når det gjelder store og seriøse nyheter så poengterer han at det må porsjoneres og kombineres med lettere stoff.

... vi jobber med at hver eneste sending skal ha substans og det betyr at hvis vi bare har en sending om elever som er gode til å spille instrumenter eller kun siste nytt om fotball og sånn så føler vi at vi mangler litt. ... (For eksempel) å forklare noe om regjeringen eller Johan Sverdrup plattformen... så pakker vi det litt inn med andre ting som er litt tull og tøys. Jeg mener ikke det er tull og tøys, men det er det man kan få inntrykk av når man ser det. Pandamandag for eksempel, man skal ikke undervurdere hvor viktig Pandamandag er for Supernytt.

5.0 Drøfting

I dette kapittelet skal jeg drøfte resultatene av forskningsspørsmål relatert til nyheters potensiale for å utvikle kritisk tenkning, med særlig blikk på hvilke utfordringer som kommer frem og hvordan nyheter benyttes i skolen i dag. Kapittelet drøfter resultatene av studien i lys av aktuell forskning og teori på feltet. Kapittelet er delt inn i tre underpunkter som tar for seg de ulike funnene i oppgaven og drøfter rundt tema nyheter i skolen. De tre kategoriene vil være: Refleksjoner rundt nyheter i samfunnsfagdidaktikken, om drøfting av nyheter som ledd i kritisk tenkning og til slutt drøftes Supernytt som nyhetsformidler til barn. Under hvert delkapittel vil det være en oppsummering.

5.1 Nyheter i samfunnsfagsdidaktikken

Resultatene i denne studien synliggjør at nyheter kan velges bort i samfunnsfag. Det argumenteres med at faget er for stort og at nyheter ikke presiseres i lærebøker og planverk. I beskrivelsen av samfunnsfaget fra Utdanningsdirektoratet (2013) påpekes tredelingen, men samtidig synliggjør sammenhengen mellom emnene. Ved å beskrive mennesker og samfunn i den historiske delen, menneskets miljø og påvirkning på jorda i geograidelen, og politikk, økonomi og kultur i samfunnskunnskapen så kan man si at de ikke kan bli et problem tematisk sett å bruke nyheter i undervisningen. Nyheter omfatter og belyser menneskelig aktivitet i samfunnet, menneskers påvirkning på miljøet, i tillegg til politikk, økonomi og kultur.

Informantenes vektlegging av læreverk stemmer overens med Gilje mfl (2016) sin studie som viser at 74% av lærerne bruker papirbaserte læremidler. Slik sett støtter ikke informantene Blikstad- Balas (2015) som hevder at lærebøkene ikke lenger er en hovedkilde til kunnskap. Det må her poengteres at mine informanter ikke nødvendigvis er representative for lærerstanden. En forklaring kan være at elever finner både ny kunnskap og nyheter på digitale medier i hjemmesituasjonen. Læreren vil imidlertid ha behov for å diskutere kunnskapene med elevene, både fagkunnskap og nyheter for øvrig dersom kritisk refleksjon skal oppnås. Det syntes vanskelig å definere vekk nyheter fra samfunnsfaget, men resultatene er såpass entydige på at samfunnsfaget er for stort og tiden som er satt av til dette emnet er for lite. Det å ha to til tre timer i uka kan begrense nødvendig analyse av nyheter. For analyse av nyheter dreier seg også om elevenes forkunnskaper.

Sett i forhold til Klafkis (2014) fokus på dannings og læring vektlegges at nye fenomener skal tilpasses til den kunnskapen man har fra før. Et eksempel på dette er at for å forstå den amerikanske valgkampen og Trumps seier krever det mye kunnskap om det amerikanske samfunnet.

Tidligere forskning har vektlagt behov for sammenheng ved å sette informasjon sammen slik Fossen (2013) poengterer. Hun trekker inn barnas fantasi hvor de lager hypoteser og trekker slutninger på hva som kommer til å skje, på bakgrunn av hva som har skjedd. Ut fra mine funn ser man at lærerne opplever et ansvar både for å sette nyheter i sammenheng, begrense frykt og få tak i barnas opplevelser av nyheter. Koritzinsky (2014 s 150-151) mener at nyheter burde brukes i undervisningen, men med klare begrunnelser. Medienes krisemaksimering bør for eksempel imøtegås med bruk av statistikk, slik at eleven blir presentert for et mer realistisk bilde av nyhetene og av verden. Arbeidet med nyheter kan finne sted i sosiale sammenhenger med lærere og medelever, familie og venner i nærmiljøet. Nyheter skaper altså gode muligheter for refleksjon. Men samtidig må man reflektere over det ansvaret man har som lærer. Det kan skje mye dannings og læring med nyheter som tema, men elever som ikke klarer å se sammenhengene i nyhetene, kan bli reddet eller det kan skape misforståelser. Dette relaterer seg til funnene i oppgaven som viser at ikke bare reflekterer lærere over at de skal være varsomme med fremstillingen av nyheter. De minimaliserer bruken av nyheter generelt. Selv om teori og forskning viser til et behov for undervisning om nyheter er dette ikke tilfellet i praksis. Lærerne fokuserer heller på de ting som man skal igjennom på lærerplanen.

Lærerens ansvar

Det er opp til læreren å tilpasse det pedagogiske og didaktiske opplegget i egen klasse. Læreren har altså ansvar for hvilke tema som blir tatt opp. Raundalen & Schultz (2008) omtalte nyheter og hevdet at læreren burde ta det pedagogiske ansvaret. De mener at dette kan være med på å lære elevene om hvordan samfunnet henger sammen internasjonalt og nasjonalt. Dette kan gi barna en trygghet i egen hverdag gjennom at informasjonen de får. Dette kan være med på å utvikle kritisk tenking og evne til å tolke nyheter.

Hole og Harto (2015, s3.) skriver at det faller naturlig for lærere å integrere nyheter i samfunnsfaget og dette er noe de har valgt selv. Mine resultater er ikke i samsvar med deres

raisonnement. Resultatene viser at lærerne i stor grad forholder seg til styringsdokumenter ettersom det er et press på resultater i skolen. Samtidig problematiseres det å ta opp nyheter i samfunnsfaget ettersom dette kan påvirke barns forståelse av samfunnet på en uheldig måte. Flere informanter var skeptiske til å formidle nyheter fordi de ikke ville være med på å skape spesifikke politiske holdninger, noe de hevdet skolen ikke skal. Standpunktet kan imidlertid problematiseres. Samfunnsfaget har, ifølge Læreplan i samfunnsfag (2013) som formål å bidra til ”aktivt medborgarskap og demokratisk deltaking”. Hovedområdet Samfunnskunnskap nevner politikk som et sentralt tema. Det å bidra til at elevene forstår politikk er nettopp å oppfylle læreplanens krav, selv om det kan være gode grunner til at enkeltlærere er redde for å bidra til å synliggjøre, for derigjennom å påvirke, elevene til å innta partipolitiske standpunkt. Det syntes enklere å droppe temaet generelt under begrunnelsen av at nyhetsformidling er politisk virksomhet. Resultatene tyder for øvrig på at et klarere pensum, elevoppgaver og lærerveiledere vil bidra til at lærerne inkludere nyheter i samfunnsfaget.

Tid til rådighet- lærernes vekt på rammefaktorer

Resultatene tyder på at tiden som samfunnsfaget får i skolen er for knapp. Temaer som trekkes frem er at historie er stort i seg selv, og spenner fra vikingetiden til nyere historie. Geografi omfatter kunnskap om nærmiljø, om ulike land og om verden, både befolkningsutvikling og topografi. I tillegg kommer miljøspørsmål som barna i dag synes svært opptatt av. I samfunnskunnskap skal de lære om de offentlige institusjonene, valg og demokrati, lover og regler. Dersom disse temaene skal behandles på en grundig måte syntes timetallet altfor lite. Man kan forstå at det er veldig mye kunnskap som skal inn i grunnskolen, men at nyheter velges bort kan tyde på at det er for knapp tid. Lærerne står da i en vanskelig posisjon når omfanget er så stort. Det kan synes som informantene tillegger eget skjønn liten vekt, det kan faktisk tolkes som at de ber om mer styring. På den annen side har faktisk lærerne et eget ansvar for tema som prioriteres i undervisningen. Når nyheter ikke prioriteres kan det også henge sammen med lærernes valg og kompetanse. At lærerne tillegger skjønn liten vekt og at de opplever at samfunnsfaget er for stort kan også henge sammen med at kunnskapsinnholdet i skolen har blitt mer uklart etter innføring av kompetanseområder som igjen presiseres i læringsutbyttebeskrivelser. Willbergh (2016) baserer seg på Klafkis danningsbegrep i sin analyse av NOU 2015 8: *Fremtidens skole*. Resultatene av hennes analyse er at kunnskapsinnholdet i skolen underordnes

kompetanseområdene elevene skal oppnå. Dette kan redusere betydningen av kunnskap i skolen, og gjøre skolefagene mer uklare enn tidligere for lærerne og derigjennom redusere lærernes pedagogiske frihet.

Nyheters plass i lærerplanen

Resultatene viser til at det ikke ligger klare forpliktelser til å ta opp nyheter og at nyheter har for liten plass i pensum. En grunn hevdes å være at nyheter ikke kommer spesifikt frem i lærerplanen. Om nyheter skal ha en sentral rolle i faget og hjelpe til med utvikling av kritisk tenking, må temaet inn i lærerplanen. I den nye lærerplanen vil lærerne få en større rolle knyttet til planlegging og gjennomføring av egen undervisning. Dette kan åpne for at nyheter kan få en større rolle i samfunnsfaget hvis forholdene legges til rette. Likevel kan det tenkes at temaet ikke får en større rolle, ettersom frykten for politisk påvirkning er såpass stor.

Beskrivelse av læringsutbytter i det nye læreplanverket må inneholde hvilke kompetanse elevene skal ha i å tolke og reflektere over nyheter. Mens de voksne ofte kan ha en hang til de store nyhetene, er barn mer opptatt av det nære og det som berører dem her og nå. En ide vil derfor være å starte med nyheter i nærmiljøet de første årene, for så å ende i 10. klasse med nyheter fra utlandet. På denne måten kan en bidra til å knytte nyheter til pensum.

I det nye utkastet til lærerplanen er nyheter kun nevnt en gang og det knyttet til 4. klasse. På mellomtrinnet fra 5.- 7. klasse omtales ikke nyheter. Nyhetsmediene blir ofte beskrevet som det fjerde statsmakt. Om elevene skal forstå demokratiske verdier og ytringsfrihet kan man stille spørsmål ved at nyheter kan velges bort fra samfunnsfaget.

Et av mine resultater er at nyheter bør presiseres på lærerplanen. Det er ønskelig ettersom det blir en viktig del av livet videre. Man ønsker et klarere pensum som lærerne kan forholde seg til. Gjennom dette kan både lærere og elever få en guide på hvordan man burde lære om nyheter. Nyheter i dag er så mangt. Det produseres flere nyheter på 48 timer i dag, enn det det gjorde i hele verdenshistorien frem til 2003 (2019). Så hvordan lære om nyheter i den store nyhetsflommen i dag? Det kom frem mange konkrete eksempler på hvordan nyheter kunne brukes, blant annet ved å utvikle kritiske eksempler til diskusjon, pensum som kunne leses i lærebøker, oppgaver knyttet til nyheter generelt, en oppskrift på hvordan man formidler

dagsaktuelle nyheter, samt gode lærerveiledninger. Det er lett å tolke at dette er et resultat av at samfunnsfaget inneholder for mange temaer. Konkurransen mellom temaene aktualiseres og timetallet er for lite. En annen tolkning kan være at lærerne er mer usikre på nyheter som tema, enn for eksempel historie og geografi, som er vitenskapsbaserte fag, som kan tolkes som fakta og objektiv kunnskap, samt at det stilles spørsmål ved om nyheter kan testes. Et punkt som trekkes fram er lærernes krav til seg selv om å gjøre undervisningen så objektiv som mulig.

En pedagogisk debatt er om skolens innhold skal bestå av integrerte fag eller faginndeling. Denne debatten aktualiseres i min studie. Spørsmål reises om historie, geografi og samfunnskunnskap hadde tjent med å være oppdelt i større grad og om nyheter lettere hadde blitt prioritert i samfunnskunnskap om det hadde vært et eget fag. En tolkning av disse utsagnene, er at lærerne selv er utdannet innenfor ulike vitenskapsfag og er kjent med denne måten å strukturere faget på. Dessuten er læreverkene faginndelt, noe informantene fremhever som viktig. En av fordelene ved faginndeling, slik Koritzinsky (2014) hevder, er at det kan gi en god begrepsforståelse hos elevene og kan være lett å teste. På den annen side kan en faginndeling være fjern fra elevenes virkelighet og dermed kan det være vanskeligere å lære. Koritzinsky påpeker nettopp at fordelene med integrerte fag er det virkelighetsnære og at det kan bidra til helhet og sammenheng. Nyheter er nettopp virkelighetsnært og kan omhandle ulike sider ved samfunnet. En av informantene påpekte nettopp det virkelighetsnære i nyhetsformidlingen ved at informanten selv ønsket tema relatert til den arabiske våren, mens elevene var opptatt av VM på ski i Holmenkollen.

Koritzinsky (2014, s 149) beskriver motsetningen mellom lærerplansentrerte og elevsentrerte retninger for utvalg og organisering av lærestoff, men at dette bør syntetiseres i samfunnsfaget. Mange forskere hevder at nyheter og nyhetsformidling påvirker både barns forståelse av verden og kan skape følelsesmessige reaksjoner som for eksempel frykt (Wilson 2008, Fossen 2013, Cantor og Nathanson 1996). Dette kan tyde på at elevsentrerte retninger for utvalg og organisering av lærestoff burde ha en sentral plass i å formidle nyheter til barn. I denne studien syntes lærerplanen og lærebøkene å ha stor betydning for lærernes undervisning i samfunnsfag, og om nyheter skal få en større plass, burde elevenes læring tillegges like stor vekt.

5.2 Nyheter som ledd i kritisk tenkning

Hvordan kan vi skape mennesker som har kritisk evne om man ikke kan tenke kritisk rundt nyheter som blir presentert?

I den nye lærerplanen er det ønsket at kritisk tenkning skal få en større rolle. Kritisk og vitenskapelig tenkning skal innebære å bruke fornuften på en undersøkende og systematisk måte i konkrete praktiske utfordringer, fenomener og ytringer (Utdanningsdirektoratet, 2019). Dette kan forstås og knyttes direkte opp til nyheter når man snakker om fenomener og ytringer. Forskjellige meninger og ytringer er vektlagt i mediene og det kan se ut som at det er vanskelig å stille seg kritisk til dette uten å diskutere nyheter. Som nevnt i kapittel to så er en del av kompetansen å utforske, skape, og søke kunnskap om samfunnet, og stille kritiske spørsmål til kunnskap og kilder. Kilder er en viktig del av hvordan man kan forstå og tolke nyheter. Likevel er det alltid en mulighet til å unngå å diskutere nyheter. Kilder kan finnes i faktatekster, skoleoppgaver og i bøker. Det spesifiserer ikke hvor elevene skal finne kilder og hva kritisk tenkning omhandler. Dette gir en mulighet til å droppe nyheter som helhet. Å droppe nyheter fra faget kan føre til at barn og unge ikke utvikler kritisk tenkning når det kommer til nyheter. Blikstad- Balas (2015) er opptatt av digitale medier og viser til barnas økende bruk av dette. De digitale nyhetsmediene er sannsynligvis mer interessante for barn enn lærebøker og tekster i aviser. Dermed vil fokuset på kilder være like tilgjengelig om man velger nyheter som andre tekster i andre fag.

Et annet mål som lærer er å skape en situasjon i klasserommet der elevene har mulighet til å lære kritisk tenkning og utvikle dette sammen. Det er her begrepet News Literacy kommer inn. Formålet til News Literacy er at elevene skal bli aktive samfunnsborgere som kan reflektere over nyheter med et kritisk blikk. Mihalidis (2012) legger stor vekt på at News Literacy er det å kunne forstå, evaluere, analysere og lære strategier for å håndtere og navigere den store strømmen av informasjon elevene får gjennom nyheter. Han mener også det er viktig at elevene starter med dette i en tidlig alder slik at man utvikler elevenes evne til kritisk tenking tidlig. Dette samsvarer med Ryen (2019) som hevder at det å vente med å utvikle kritisk tenkning og eksponere barn for nyheter først på mellomtrinnet kan være for sent.

Både i den generelle delen av læreplanen og lærerplanen i samfunnsfag beskrives opplæringens kritiske funksjon. Skolen og samfunnsfag har et samfunnskritisk mandat. Elevene skal kunne sette spørsmålstegn ved, drøfte og vurdere samfunnsforhold. Et av disse samfunnsforholdene vil sannsynligvis omtales i nyhetene. Hofseth (2017) beskriver at en hendelse ikke er en nyhet i dag før den er bearbeidet av en journalist og bestemt at det er en nyhet. Han mener videre at det er vanskeligere nå enn noen gang å skille mellom gode og dårligere nyhetsformidlere. Det blir også laget nyhetssaker som er oppdiktet eller som kommer med alternative fakta. Det redaksjonelle ansvaret som var tydelig i de gamle nyhetsmediene synes å være mindre tydelige i dag, særlig gjennom alternative medier og kommentarfelt.

I et demokratisk samfunn er fakta viktig som grunnlag for beslutningstaking. Et postaktuelt samfunn, slik Ryen (2019) beskriver det, er et samfunn hvor fakta ikke nødvendigvis er avgjørende for befolkningens meninger og beslutningene som fattes. Et samfunn som ikke er interessert i fakta er heller ikke interessert i metoder som bringer fakta på bordet. Noen hevder at populismen har en slik karakter. For eksempel miljøfornektere som ikke stoler på en omfattende forskning som peker på menneskets ansvar for miljøpåvirkninger. Det er her kritisk tenkning blir viktig. Kunnskap forskere enes om bør veie tungt i beslutninger. Det er viktig at vi ikke bare tenker på dette på et samfunnsnivå, men også at hver enkelt av oss kan tenke kritisk selvstendig og være kritiske til mediene.

Det kan da synes viktig at man starter med nyheter tidlig. Om man starter på mellomtrinnet kan man allerede ha mistet noe. I den nye lærerplanen er et av kompetansemålene at man skal presentere en nyhet i 4. klasse og diskutere den i plenum. Denne kan gi en god inngang til temaet nyheter. Tanken om at man skal kunne starte tidligere og kunne behandle nyheter på mellomtrinnet, kunne vært med å hjelpe elevene angående kritisk tenkning. Som Rød Isaksen (2017) påpekte i sin kronikk så skjønner ikke de voksne den store utfordringen som barn står ovenfor i dag. De blir presentert for utallige nyheter hver eneste dag.

Læreren har ansvar for hva elevene skal lære, men hvordan eleven skal lære kritisk tenking er det ingen retningslinjer på i læreplanen, det er derimot teoretiske perspektiv på tema og aktuell forskning. Stockard (2007) beskriver media sin påvirkningskraft. Han sier at media er mektige, som er med på å påvirke våre tanker når det kommer til enkeltpersoner, til steder og

ting som vi ikke er personlig kjent med. Media er en direkte påvirkning på hva vi mener om ting. Hofseth (2017) hevder at misoppfatninger og feilinformasjon er med på å påvirke menneskers tankegang. Som resultatene mine viser, misforstår mange barn nyheter. Dette kan føre til at de misforstår kjente personer og ledere som de ikke kjenner til personlig. Om man leser at en person kan oppleves som farlig, eller som uten kontroll, kan dette føre til frykt. Et eksempel er timen som ble gjennomført i sjette klasse, der en av elevene uttrykte frykt for Kim Jong-un. Selv om Kim Jong-un sannsynligvis har tilgang til atomvåpen, er det liten grunn til at en elev skal føle seg personlig truet av statslederen i Nord-Korea. Eleven hadde fått en forståelse av Un enten ved å lese ”på nett” eller sett nyhetsendingene. Omtalen av Donald Trump kan også brukes som eksempel. Frykten etter den amerikanske valgkampen kan ha vært med på å bygge opp Trump til en ekstra ”skummel” person. Om elevene hadde vært i stand til å tenke kritisk til nyheter og kalkulert hvor stor faren egentlig var for dem personlig om Trump ble president, kunne dette ledet til mindre frykt.

Som nevnt tidligere i kapitlet 2, påpeker Ryen (2019) at barn bruker ca. 150 minutter på internett hver dag. Foreldregenerasjonen er vokst opp med papiraviser, nyheter fra dagsrevyen og skolebøker. For elevene i dag er det annerledes. De finner sine nyheter på internett. Hva som er ekte og falsk, hva som er skrevet for å svekke et navn eller bygge opp et individ eller å analysere hva som er skrevet for å tviste en sannhet er vanskeligere nå enn noen gang. Derfor er kritisk tenkning viktig. Som voksne i dag må vi sikre at barna har kunnskaper og dømmekraft slik at de kan skille mellom hva som er løgn og hva som er fakta.

Om man ser på Klafki som snakker om dannede læring som fremmer den lærende selvstendighet og som fører til ytterligere viten. Klafki forstår danning som en vekselvirkning mellom det objektive (verden) og det subjektive (mennesket) hvor ingen kan forstås isolert fra hverandre (Ryen, 2019). Dette kan relateres til kritisk tenking. Det objektive, det som skjer i verden og nyheter rundt om i verden, og det subjektive, mennesket som kan bli påvirket. Klafki trekker frem eksemplifisering som en måte å lære elevene kritisk tenkning. Om man bruker eksempler til å forklare nyheter som er gode og dårlige kan dette være med på å utvikle elevens tanke rundt gode og dårlige nyheter og deretter skape en forståelse om nyheter på et overordnet nivå. Dette krever sannsynligvis at man faktisk bruker eksempler fra nyheter. Om dette ikke blir brukt, vil faren for at elever ikke utvikler kritisk sans når det kommer til nyheter være tilstede.

Norges medborgerpanel sin hovedkonklusjon fra 2018, var at befolkningen ønsket at media skulle fremme ulike sider av en sak, slik at individet kunne selv tenke og fatte en beslutning om hva som var rett og galt. Dette kunne være med på å bygge opp tillitten til media. Samme forskning viser at flere var skeptiske til mediehusene i Norge, ettersom de ikke var sikre på om media kunne opptre uten politiske, økonomiske eller andre interesser. Forsker Eiri Elvestad (2017) viser at norsk ungdom har sterk tillitt til norske nyhetsmedier. Spesielt stoler norske barn på NRK etter som de tror at journalistene der fremstiller nyhetene på en nøytral og uavhengig måte. At unge har en tillitt til NRK som medium kan vise den jobben som NRK har lagt ned for å være en reliabel kilde. Det kan også si noe om at våre unge har en liten forståelse av kritisk tenking som begrep. NRK er også en kanal som kan gjøre feil og deres jobb er ikke nødvendigvis å være objektive. Om tillitten til et medium blir for stor, kan det få uheldige konsekvenser. Det kan bety at man tror på en nyhet kun fordi det er NRK som formidler den.

5.3 Supernytt som formidler av nyheter til barn

Ikke bare lærere og foreldre er ansvarlig for formidling av nyheter til barn. Supernytt som medium har et redaksjonelt ansvar. Frank Sivertsen sier at ca. 120 000 elever på Supernytt hver dag. Målet til kanalen er å arbeide slik at barn får med seg nyheter på en god og nøytral måte. De jobber aktivt for at programmet skal være med på å dempe frykt for barn som kan oppstå gjennom nyheter. Som Raundalen og Schultz (2008) påpeker så kan voksne synes det er vanskelig å snakke om nyheter til barn. Supernytt som medium har fått mye positiv omtale ettersom det både har som mål å dempe frykt, samtidig med at de kommer med informasjon, balanserer sakene sine nøye og lar barn komme til ordet.

Med introduksjonen av elektroniske medier har Supernytt også vært flinke til å møte barn på de plattformene de er. Elever i dag bruker i større grad Ipad, PC og smarttelefoner. NRK Super har lagt apper og internettside som barn kan gå inn på. Her formidler de ting som barn interesserer seg for, blant annet nyheter. Et av målene til Supernytt er at barn skal kunne se programmet alene. Dette er imot hva Gerhardsen(2016) hevder. Hun hevder at barn under ti år ikke burde se eller lese nyheter uten at voksne overvåker det barnet ser på. Dette eksemplifiserer hun ved om et barn leser at 150 personer døde av ebola, så setter barnet dette inn i egen hverdag. 150 personer er flere enn det barna kjenner og derfor kan det virke skremmende. Supernytt jobber med å fjerne frykten i reportasjene de sender. Et eksempel er bombingene av Syria. Kanalen velger her å animere hendelser, samt sladde bort de bilder som kan oppleves sterke for barn. Det kanalen ikke kan kontrollere, er om barna som ser på nyheten og søker opp nyheten i ettertid. Barnet som har hørt og sett Supernytt sin reportasje angående Syria kan bli nysgjerrige og på denne måten søke opp og finne bilder av krigen på nettet. Det er derfor Gerhardsen (2016) mener at vi som voksne bør overvåke hva elevene ser på av nyheter. På denne måten kan vi diskutere nyheter med barn og dempe frykt på en måte som barna forstår. Om barnet velger å søke opp på nett kan det medføre at barna sitter igjen med spørsmål som ikke blir besvart, ettersom de voksne ikke vet at barnet sitter inne med en misoppfatning og spørsmål.

Ettersom resultatene mine viser at lærerne i liten grad tar opp nyheter i sin samfunnsfagundervisning, kan det synes at Supernytt i dag er barns hovedformidler av nyheter. Programmet får slik sett et ekstra ansvar. Sivertsen er klar i sin sak når han sier at han

tar dette ansvaret alvorlig. Likevel er det et ansvar som kanalen egentlig ikke behøver å forholde seg til. Kanalen overlever på klikk og hvor mange som ser på sendingene. Sivertsen mener selv at kanalen har gått fra å være litt P2 (som en referanse til radiokanalen) og blitt mer kommersielt og har som mål å bli P4 eller VG. Dette er ikke nødvendigvis negativt. Poenget er at kanalen overlever på seerantall. Om Supernytt hadde vært en kanal som hadde vært kjedelig og hatt nyheter på voksene sine premisser, er det ikke sikkert at kanalen hadde vært der den er i dag.

Wilson (2008) har sett på sammenhengen mellom barns følelser og media. Hun viser til egen forskning når hun sier at eksponering for media til barna kan bidra til frykt og angst. Hun formulerer at programmer som er fiktive og nyheter som er dårlige kan bidra til bekymring hos barn. Hun poengterer til slutt at elektroniske medier kan påvirke barns opplevelse av hvor farlig verden er. Resultatene i denne oppgaven viser at Supernytt kan være med på å skape misforståelser og redsel. Spesielt under den amerikanske valgkampen. Man kan da stille spørsmålet om hvem er det som har ansvaret for barna i slike tilfeller. Slik Fossen (2013) skriver danner barn seg tanker rundt ting som de tror kan skje med seg selv. Dette kaller hun for ”tenk om tanker”. I det amerikanske valget var det barn som hadde levd seg inn i nyheten og trodde at Trump skulle sende atombomber deres vei. Som nevnt i kapittel 4 om ”Fake News” setter også eleven seg selv i sentrum når man snakket om atombomben. Dette er eksempler på at barn setter seg selv i sentrum i et univers der negative ting som blir vist på nyhetene kan ramme dem.

Ansvaret kan synes å ligge hos både lærere og foreldre. Begge parter har et ansvar for at barn skal lære om og forstå nyheter. En utfordring er om det er en mediekanal som blir hovedformidler av dette temaet for barn. Supernytt er et eksempel på hvordan man burde drive nyhetsformidling for barn, sett fra et mediaperspektiv. Likevel kan også dette programmet gjøre feil, og dermed skape mer frykt. Forskjellen på et tv- program/ noe du ser på sosiale medier, er at det kan ikke diskuteres med. Man får ikke svar fra en skjerm og skjermen kan heller ikke observere hvordan du som menneske reagerer når du hører eller ser en nyhet. Det menneskelige i dette kan syntes viktig.

At Supernytt kan bli brukt som et supplement til undervisning kan være positivt. Elevene ser ikke på sendingene i undervisningen, men nyhetene formidles under elevens lunsj. Det som

kan skape et problem er at ingen tar opp de tingene som elevene akkurat har sett.

Lunsjpausene brukes til nettopp en pause. Både for lærer og for elev. Om eleven ser noe som får en til å undre eller noe som skaper frykt, kan det være at eleven ikke får utløp for disse tingene, men går videre i livet med ny angst og nye tanker som kunne ha trengt refleksjon.

Om elevene ikke får snakket med en voksen, kan dette også føre til at de snakker sammen om nyheter de har sett. Dette kan både være positivt og negativt. Det negative kan føre til at en misoppfatning som nødvendigvis ikke trenger å være så store bygger seg opp og skaper større frykt hos barn. Om nyheter skal brukes i skolen, bør lærere i større grad ha en kontroll på nyheter som blir vist. Resultatet viser et ønske om et samarbeid mellom Supernytt og lærere. Både ved at lærere skal få innsyn i hva som kommer fremover i Supernytt, samt at Supernytt vil ha tilgang på de nye målene i lærerplanen slik at de kan lage reportasjer som supplement til lærerplanen.

Det kan her synes at er mediekanal som fokuserer på barn og unge er viktig i en tid hvor det meste av barns hverdag skjer på internett. Å ha en kanal som Supernytt som fokuserer på å nyansere og formidle nyheter til barn slik at de forstår og at de demper frykt er en gode i et samfunn. Det som er viktig er at man først og fremst ikke må tenke på kanalen som et middel som er lagd for å utvikle kritisk tenkning. Dette må skje i klasserommet eller i hjemmet med hjelp av en voksen. Programmet kan bli brukt for å eksemplifisere nyheter og dermed skape utvikling. Om dette skjer i samspill med andre og en danner forståelse og knytter dette opp mot kritisk tenkning, vil man da utvikle nye kategorier slik som Klafki omtaler det som, samt at man skaper en nye forståelse av demokratiet og samspillet i et samfunn. For Klafki representerer dette danningsteorien, som viser at danning skjer når en utvikler forståelse av det samfunn og det nærmiljø du skal bli en del av når du blir voksen.

I resultatene kom det frem at det kan oppstå en verdikonflikt mellom hva som formidles i nyhetene og skolens ansvar for mobbing og være nøytral i politiske spørsmål. Nyheter vil sannsynligvis ikke alltid presteres ut fra skolens verdier, selv om det blir et nærmere samarbeid mellom skole og nyhetsformidler. Læreren vil fortsatt være av avgjørende betydning i formidling og refleksjon rundt nyheter.

6.0 Avslutning og veien videre

Med introduksjon av elektroniske medier har barn gjennom tilgang til PC, nettbrett og smarttelefoner fått tilgang til en enorm mengde informasjon. Informasjonen har ikke nødvendigvis vært igjennom foreldrenes kontroll og heller ikke gjennom en redaksjonell behandling. Hva barn får med av nyheter og deres refleksjoner rundt dette synes å være en viktig oppgave for skolen. Forskere diskuterer om barn overhode bør se nyheter uten en voksen tilstede. I en skolesammenheng dannes muligheten til at barn kan reflektere over nyheter sammen med andre barn og en lærer. Læreren har en rolle i det å skape forståelse og sammenheng.

Lærerplanen for samfunnsfaget vektlegger at skolens oppgave er å utvikle elevene til aktiv deltakelse i et demokratisk samfunn. Pressen anses som den fjerde statsmakt og nyheter burde derfor ha en sentral posisjon i samfunnsfaget. Det viser seg imidlertid at nyheter i liten grad er spesifisert som tema i lærerplanen for samfunnsfag. Men i den siste tiden har evne til kritisk tenkning fått stadig større oppmerksomhet i norsk skole. Dette prosjektet, med basis i samfunnsfagsdidaktikk, har søkt å utforske nyheter i samfunnsfaget, med problemstilling om hvilken plass nyheter har i samfunnsfaget og hvordan disse kan bidra til utvikling av kritisk tenkning. Gjennom observasjoner og dybdeintervju har nyheter og barn blitt satt under lupen.

Det er viktig å understreke at det lille utvalget av lærere ikke er ment å være representativt. Slik sett må resultatene tolkes deretter.

Ut fra forskningsspørsmålet om hvilke nyheter som gis plass i samfunnsfagundervisningen i dag viste det seg at det var hva lærerne oppfatter som store og viktige nyheter som fikk plass i undervisningen. For eksempel Russland og hacking, den arabiske våren og valg. Lærerne trakk frem elevenes reaksjoner som samsvarer med tidligere forskning. Det dreier seg om følelsesmessige reaksjoner som frykt og elevenes tendens til å sette seg selv i sentrum når de ser på nyheter. På forskningsspørsmålet om hvilke utfordringer som samfunnsfaget står overfor med hensyn til å inkludere nyheter, var informantene samstemt i å mene at samfunnsfaget er for omfattende. Informantene snakket om tid, men mest tydelig var problemet med å velge nyheter som tema når fagområdet er så omfattende. Både historie, geografi og samfunnskunnskap skal integreres, disse er allerede store fag hver for seg. For

lærerne synes det å være en stor utfordring å velge temaer som ikke står spesifikt i lærerplanen og heller ikke i lærebøkene.

Når det gjelder forskningsspørsmålet om nyheter og kritisk tenkning ga informantene uttrykk for forskjellige dilemmaer. Det dreide seg i hovedsak om sammenhengen mellom nyheter og politikk. Foreldrenes innflytelse og lærernes egne politiske ståsteder ble trukket frem. Dessuten om elevens forutsetninger og forkunnskaper var gode nok til å forstå den gjeldene nyheten. Det ble påpekt at barn lett misforstår, men at nyheter er godt egnet til å reflektere og utvikle kritisk tenkning i samarbeid med klassen og læreren.

I denne oppgaven har Klafkis forståelse av danning og kritisk tenkning dannet et utgangspunkt for drøfting av resultatene. Det å finne en teori som kombinerer material og formal danning, og som gjennom dette vektlegger både lærestoff og nødvendigheten av at elevene skal lære å lære har vært inspirerende. Det å være med på å skape utvikling hos elevene til både fornuftig og selvbestemmende individer i rammene av de historiske, samfunnsmessige og kulturelle begivenhetene gir mening i samfunnsfagsdidaktikken.

6.1 Nødvendige skolepolitiske debatter

Informantene har gitt meg et innblikk i at nyheter kan velges bort. Dette kan anses som en utfordring når det kommer til å utvikle en demokratisk forståelse og kritisk tenkning. Det kan synes at skolen kan gå glipp av en mulighet til å bruke nyheter som middel for at elevene skal bli demokratiske samfunnsborgere. Om potensialet skal utvikles og bli brukt bør man diskutere temaet nyheter, både på institusjonsnivå og på nasjonalt nivå. En sentral debatt som reises i forbindelse med denne studien er spennet mellom lærerens pedagogiske frihet og behovet for detaljerte lærerplaner. Hvis alle viktige tema skal tas opp i en lærerplan, kan man spørre om hvor detaljerte og omfattende de må være. Mer detaljerte planer vil begrense lærernes frihet. Den nye planen synes å gi lærerne en større frihet. Om dette kommer til å resultere i at lærerne velger nyheter til eller fra sin undervisning er uklart.

En annen debatt dreier seg om forholdet mellom en faginndeling eller tverrfaglig tema i samfunnsfaget. En del informanter påpeker at de tre fagene er store og omfattende i seg selv og dermed hindrer integrering. Koritzinsky trekker imidlertid fram at et temabasert samfunnsfag gir muligheten for å gjøre undervisningen virkelighetsnær og helhetlig for

elevene. Gjennom intervjuene og observasjonen kommer det frem at kan være nyheter virkelighetsnært for barna. Når de skal velge nyheter selv, trekker de inn nyheter på nasjonalt og lokalt nivå.

Hvem som skal ha ansvar for formidling av nyheter bør diskuteres. Informantene trekker frem foreldre som en naturlig part, sammen med lærerne. Det viser seg at Supernytt er mye benyttet i norsk skole. Supernytt er den største nyhetsformidler til barn i dag. Dette gir programmet et ansvar som Frank Sivertsen sier at kanalen tar på alvor. Kanalen har som motto at de skal dempe frykt og hjelpe barn å forstå nyheter som er vanskelig. Det er dog viktig å poengtere at kanalen er avhengig av hvor mange seere og klikk de får på sosiale medier. Dessuten har ikke nødvendigvis Supernytt de samme verdier som skolen er pålagt å ha. Supernyttredaktøren har ansvar ovenfor sin arbeidsgiver, mediehuset NRK. Skolen derimot har sine verdier og målsetninger nedfelt i ulike læreplaner. Det er ikke opplagt at disse interessene stemmer overens.

I en resultatstyrt skole bør man debattere hvilke temaer og læringsområder som ikke er lett å måle. I dette prosjektet reises det spørsmål nettopp ved om lærerne kan ta opp nyheter så lenge det ikke faller inn under testingen i samfunnsfaget. Elevens evne til kritisk tenkning kan uttrykke seg på forskjellige måter og testing via tradisjonelle prøver kan være komplisert.

6.2 Behov for mer forskning

Formålet med denne studien har vært å utforske nyheter som tema i samfunnsfaget i fjerde til sjuende klasse. Informantene har fått stor plass fordi jeg ønsket å få tak i deres erfaringer med bruk av nyheter ovenfor barn. Denne studien er en kvalitativ studie som ikke er ment å være representativ for samfunnsfagslærerne i Norge. En oppfølgingsstudie kunne være en kvantitativ undersøkelse hvor landets samfunnsfagslærere blir stilt spørsmål om didaktisk bruk av nyheter i skolen. Som tematikk bør kritisk tenkning utforskes videre i samfunnsfaget, selv om dette temaet også knyttes til andre fagområder. Informantene vektla at lærebøkene var utviklet innen de ulike fagområdene som historie og geografi. Dette var en av grunnene til at de ikke så nyheter som en naturlig del av samfunnsfagundervisningen. En videre analyse av hvordan nyheter som kan brukes som læremidler kan være av interesse.

Denne oppgaven er innenfor feltet samfunnsfagsdidaktikk. Både lærere og planer har blitt viet oppmerksomhet. Barna og deres forhold til nyheter kunne fortjene videre forskning.

Bibliografi

- Barneombudet. (2008). *Hvordan prate med barn om kriser av ulik alvorlighetsgrad?* Hentet fra: http://www.sentralskolen.no/informasjon/alvorlige_kriser.pdf
- Befring, Edvard. (2007). *Forskningsmetode med etikk og statistikk*. Det norske samlaget, Oslo.
- Blikstad-Balas, M. (2015). "You get what you need: A study of students' attitudes towards using Wikipedia when doing school assignments". *Scandinavian Journal of Educational Research*. Hentet fra: DOI:10.1080/00313831.2015.1066428
- Cantor J. & Nathanson A. I. (1996). Children's Fright Reactions to Television News. *Journal of Communication* 46(4), 139–152. Hentet fra: doi: 10.1111/j.1460-2466.1996.tb01510.x
- Dalen, Monica. (2008). *Intervju som forskningsmetode – en kvalitativ tilnærming*. Universitetsforlaget, Oslo.
- Dælen, M (2017) *Stoler mer på NRK enn på sosiale medier* Hentet fra: <https://forskning.no/internett-journalistikk-mediavitenskap/stoler-mer-pa-nrk-enn-pa-sosiale-medier/334330>
- Fordal, J (2016) *USA-valg, språk og livssynsdekning i Kringkastingsrådet*. Hentet fra: https://www.nrk.no/informasjon/usa-valg_-sprak-og-livssynsdekning-i-kringkastingsradet-1.13233911
- Fossen, A. (2013). *Snakk med barn om følelser. En fellskapsbok for voksne og barn*. 2. Utgave Oslo: Kommuneforlaget.

- Gerhardsen, E (2016) (Intervju) *Vær forsiktig med å la barna se på nyhetene*. Hentet fra:
<https://www.vg.no/annosorinnhold/familieliv/rema1000/735-barnepsykolog-vaer-forsiktig-med-a-la-barna-se-pa-nyhetene>
- Gilje, Ø, Ingulfsen, L, Dolonen, J, Furberg, A, Rasmussen, I, Kluge, A, Knain, E, Mørch, A, Naalsund, M og Skarpaas, K (2016) *Med ARK&APP – Bruk av læremidler og ressurser for læring på tvers av arbeidsformer* <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/ark-og-app-i-norske-klasserom/>
- Hellevik, O. (2012). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. 7. Utg. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hofseth, A. (2017). *Falske nyheter, propaganda og påvirkningoperasjoner*. NRK Beta. Hentet fra: <https://nrkbeta.no/2017/03/06/falske-nyheter-propaganda-og-pavirkningsoperasjoner-en-guide-til-journalistikk-i-en-ny-og-mer-kaotiskmedievirkelighet/>.
- Hole, B. og Harto, A. (2015). *Nyhetsbildet – en berikelse i samfunnsfag?* (Masteroppgave). Universitetet i Oslo.
- Johannessen, L , Rafoss, T , Rasmussen , E. (2018) *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget
- Klafki, W (2014). *Dannelsesteori og didaktikk: Nye studier*, 2.utg. Århus: Forlaget Klim.
- Kleven, T. A. (2014). ”Data og datainnsamlingsmetoder” i Kleven, T. A. (Red.) (2014). *Innføring i pedagogisk forskningsmetode. En hjelp til kritisk tolkning og vurdering* (2 utg.). (s. 27-47). Oslo: Unipub forlag.
- Knudsen, E , Johannesson, M, and Arnesen, S. (2017.) Norsk medborger panel: “Selective Exposure to News Cues: Towards a Generic Approach to Selective Exposure Research.”. DIGSSCORE Working paper series 2017:6 Hentet fra:
<https://voxpública.no/2018/03/dette-betyr-tillit-til-mediene-for-folk/>

- Koritzinsky, T. (2012). *Samfunnskunnskap. Fagdidaktisk innføring*. 3. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Koritzinsky, T. (2014). *Samfunnskunnskap. Fagdidaktisk innføring*. 4. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Künzlie, R. (2010). German Didaktik: Models of Re-presentation, of intercourse, and of Experience. I Westbury, I., Hopmann, S., & Riquarts, K. (red) *Teaching as a reflective practice: the German didaktik tradition* (s. 41-54) Mahwah, N.J.: L. Erlbaum Associates.
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2015) *Det kvalitative forskningsintervju*. 3. Utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Lipman, M (2003). *Thinking in Education*, Cambridge: Cambridge University Press
- Mihailidis, P. (2012). Introduction – News Literacy in the Dawn of a Hypermedia Age. I P. Mihailidis (Ed), *News literacy: Global perspectives for the newsroom and the classroom*. (s. 1-17). New York: Peter Lang
- Moeller, S. (2012). News Literacy and the Courage to Speak Out. I P. Mihailidis (Ed), *News literacy: Global perspectives for the newsroom and the classroom*. (s. 181-193). New York: Peter Lang.
- Munthe, K (2015) *NRK Supernytt: Slik lages nyheter for barn*. Intervju Frank Sivertsen og Tone Rekdal Sperre. Hentet fra:
<https://www.barnevakten.no/supernytt-slik-lages-nyheter-for-barn/>
- Mæland, K (2016) - *NRK drev propaganda rettet mot barn* Hentet fra:
<https://www.nettavisen.no/na24/propaganda/--nrk-drev-propaganda-rettet-mot-barn/3423284685.html>

NOU (2015): 8 *Fremtidens skole — Fornyelse av fag og kompetanser*. Utredning fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon 21. juni 2013. Avgitt til Kunnskapsdepartementet 15. juni 2015. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-8/id2417001/>

Orgeret K. (2017) *Fjerde statsmakt* Hentet fra: https://snl.no/fjerde_statsmakt

Postholm, M (2005) *Observasjon som redskap i kvalitativ forskning på praksis* Hentet fra: https://www.idunn.no/npt/2005/02/observasjon_som_redskap_i_kvalitativ_forskning_pa_praksis

Raundalen, M., & Schultz, J.-H. (2008). *Kan vi snakke med barn om alt? : de vanskelige samtalene*. Oslo: Pedagogisk forum.

Ryen, Erik (2017). *Aktualisering, læring og dannelse i samfunnsfag*. Hentet fra: **Bedre Skole**. <https://www.utdanningsnytt.no/globalassets/filer/p...>

Ryen, E; Jøsok, E; Jegstad, K; Sandvik, M (2019). *Kritisk tenkning i læreplanfornyelsen, dag 2*. Workshop for lærere i Akershus gjennom ordning for desentralisert kompetanseutvikling (DeKomp). Akershus fylkeskommune og OsloMet/UDIR.

Røe Isaksen, T. (2017). *Marsipangrevlinger og falske nyheter*. Regjeringen.no. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/marsipangrevlinger-og-falskenyheter/id2527584/>

Schultz, J.-H., & Raundalen, M. (2008). *Krisepedagogikk: Når krisen oppstår*. I R. Haugen (Red.), *Barn og unges læringsmiljø 3 - med vekt på sosiale og emosjonelle vansker* Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Sommerseth, K (2011) *Supernytt får barnerettighetspris*. Intervju med Live Kaldestad. Hentet fra: <https://www.reddbarna.no/nyheter/supernytt-faar-barnerettighetspris>

Språkrådet (2019) *News Literacy på norsk* Hentet fra:

<https://www.sprakradet.no/svardatabase/?CurrentForm.SearchText=skulen+nynorsk+og+bokm%C3%A5+i&CurrentForm.KategoriFilter>

Stockard, J. W. J. (2007). *Handbook for teaching secondary school social studies*. Long Grove, il: Waveland Press inc.

Stortingsmelding 28 (2015-16) *Meld. St. 28 (2015–2016)Fag – Fordypning – Forståelse – En fornyelse av Kunnskapsløftet* Hentet fra :

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-28-20152016/id2483955/sec1>

Stray, J. H. (2011). *Demokrati på timeplanen*. Bergen: Fagbokforlaget.

Tjora, A (2014) Aksjonsforskning hentet fra: <https://snl.no/aksjonsforskning>

Ulvik, M (2016) ”Aksjonsforskning- en oversikt” I: Ulvik, M., H. Riese og D. Roness (Red): *Å forske på egen praksis: Aksjonsforskning og andre tilnærminger til profesjonell utvikling i utdanningsfeltet*. Bergen: Fagbokforlaget

UNESCO (2004) ”The Plurality of Literacy and its Implications for Policies and Programmes”. Education Sector Position Paper, Paris 2004

Utdanningsdirektoratet (2006). *Læreplanverket* Hentet fra:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/>

Utdanningsdirektoratet (2013) *Læreplan i samfunnsfag (SAF1-03)*. Hentet fra

<https://www.udir.no/kl06/SAF1-03>

Utdanningsdirektoratet (2019) *Fagfornyelsen*. Hentet fra:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagfornyelsen/>

Valkenburg P.M. (2004): *Children's responses to the screen: A media psychological*

approach. , Mahwah <https://epdf.tips/childrens-responses-to-the-screen-a-media-psychological-approach-leas-communicat.html>

Vedeler, L. (2000). *Observasjonsforskning i pedagogiske fag – en innføring i bruk av metoder.* Gyldendal Akademisk AS, Oslo

Willbergh, I. (2016a). Bringing teaching back in: The Norwegian NOU The school of the future in light of the Allgemeine Didaktik theory of Wolfgang Klafki. *Nordic Journal of Pedagogy and Critique*, 2(3), 111–124. doi:<http://dx.doi.org/10.17585/ntpk.v2.268>

Wilson, B. J. (2008). *Media and Children's Aggression, Fear, and Altruism*, 18(1), 87-118.

Hentet fra:

<https://pdfs.semanticscholar.org/4e6d/30a6e4b5546625c18776c4699564154bd39b.pdf>

Vedlegg

Vedlegg 1- Intervjuguide NRK Super

Introduksjon

- Navn?
- Hvor lenge har du jobbet i NRK Super?
- Var du med på å bygge opp kanalen?

NRK Super

- NRK har satsset mye på barn de siste årene, hva kommer det av?
- Har internett og nye medier ført til at barn ser mindre på TV?
- Hva slags program er det som er mest populært på NRK Super?
- Fortell litt om Supernytt
- Hva er hensikten med nettsiden til NRK Supernytt?
- Lar dere barna være delaktige i utviklingen av nettsidene og fjernsynsprogrammene?
- Hva tror du grunnen er til at NRK Supernytt har vært så vellykket og blitt så populær?
- Hva er viktig for Super i formidling av innhold og program til barna?
- Hvordan jobber dere for å holde nyhetene nyansert og er dette viktig i deres oppbygging av programmet? EKS 22 juli/ Amerikanske valget
- Har du eksempler der du mener at Supernytt sin dekning ikke holdt mål eller som du angrer på? Gi eksempler

Vedlegg 2 – Intervjuguide for lærerne

Generelle spørsmål:

- Hva slags utdanning har du, og hvor tok du denne?
- Hvor lange har du jobbet som lærer? Hvor lenge på denne skolen?
- Hvor lenge har du undervist i samfunnsfag på barneskole nivå?
- Hvilke andre fag underviser du i? Og hva er 'hovedfaget' ditt?
- Hvilke formål anser du som viktige innenfor samfunnsfag? (Fra læreplanen)
- Hva tenker du om timeantallet i samfunnsfag? Får du tid til alt, eller er det mye som må velges bort?
- Hvordan skiller samfunnsfag seg fra andre fag når det gjelder bruk av nyheter?
- Er det noen emner innenfor samfunnsfag som egner seg bedre enn andre til å benytte nyheter som en del av undervisningsmaterialet?
- Hvorfor tror du at bruk av nyheter ikke nevnes i læreplan i samfunnsfag? (Nevnes i læreplan i engelsk).
- Underviser du eksplisitt om nyheter og mediene? (Forskjellige typer medier, påvirkningskraft, endring i konsumering av nyheter osv.). I så fall, hvordan og hvorfor?
Samfunnsfagdidaktikk:
- Når var sist du benyttet nyheter som en kilde i din undervisning? Fortell om situasjonen; hva gikk undervisningen ut på? Hvordan ble timen planlagt? Hvordan ble den vurdert?
- Ser dere på Supernytt og bruker dere dette i undervisningen?

- Føler du at elevenes mediebevissthet kommer fra hjemmet, skolen eller Supernytt?

- Har du andre eksempler på hvordan du implementerer nyheter i din undervisning?

- Hvilke fordeler / ulemper ser du ved å legge opp til klassediskusjon rundt nyheter?
- Hvordan velger du ut nyheter til din undervisning? Diskuterer lærere hvilke nyheter som bør benyttes, eller velges dette mer individuelt? En spesiell type nyhet? Et spesielt nyhetsmedium som benyttes?

- Hvis/når nyheter benyttes; blir denne informasjonskilden kritisk vurdert av lærere, og i så fall hvordan?

- Oppfordres elevene til å tenke kritisk når de arbeider med nyheter? Hvordan gjøres dette?

- Føler du at det er mulig å se en forbedring i henhold til elevenes kritiske bevissthet?

- Hvordan opplever du elevenes innstilling til arbeid med nyheter?

- Oppfordres elevene til å følge med på nyheter av lærere?

- Har du inntrykk av at elevene er oppdatert på nyhetsbildet? Hvis ja; hvordan vises dette?

- Har du merket en endring i elevenes nyhetsinteresse / innsikt de siste årene? Hvis ja; hvordan vises dette?

- Er det noe du vil legge til angående nyhetsbruk i samfunnsfagundervisningen?

Vedlegg 3- Observasjonsguide

Observasjonsguide

Klassemiljø

-
-
-

Læringsmiljø

-
-
-

Lærers samspill med barna

-
-
-

Førforståelse av nyheter

-
-
-

Undervisningssituasjonen

-
-
-

Det amerikanske valget

-
-
-

NRK Super

-
-
-

Bruk av begreper

-
-
-

Elevenes formuleringer

-
-
-

Mistolknninger

-
-

Tilbakemeldinger

-
-

Vedlegg 4- Samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet «Nyhetsformidling til barn og unge»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å studere nyhetsformidlingen til barn og unge, ved bruk av NRK Supernytt i skolens regi. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

I dette mastergrad prosjektet ønsker forskeren å komme frem til hvordan NRK bruker sin nyhetssatsing for barn mellom 8 og 12 år. Supernytt skal være et program som tar sikte på å presentere aktuelle nyhetssaker på en måte som gjør barna klar over hva som skjer, samtidig som du vil unngå å virke skremmende på barna. Forsker vil vite hva ledene skikkelser innad i redaksjonen tenker om programmet og hvor viktig nyanser er i mediedekningen for barn og hvor bevisste vi egentlig?

Forskeren vil også undersøke i skolen. Forskeren vil intervjuer på forskjellige skoler og høre om det er noen som bruker Supernytt aktivt i undervisningen. Forskeren vil knytte oppgaven opp mot samfunnsfagdidaktikken og gjennomføringen i skolen. Hjelper lærerne elevene til å analysere, tolke og nyansere saker i mediene, eller spiller deres subjektivitet en rolle for hvordan man fremmer dagsaktuelle tema til barn?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

OsloMet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget er rekruttert gjennom deres arbeid, enten som journalister i NRK super eller som arbeidstakere som samfunnsfaglærere i Oslo skolen. Informantene er valgt for å hjelpe å gjøre forskningen relevant.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at du gjennomfører ett eller to intervju med forsker på ca 30 minutter. Intervjuene vil bli tatt opp på bånd og brukt i forskningen, og vil bli slettet etter oppgaveslutt. Intervjuene vil være kvalitative intervju. Det kvalitative forskningsintervjuet søker kvalitativ kunnskap uttrykt i normalt språk. Målet er ikke kvantifisering. Intervjuet sikter mot nyanserte beskrivelser av den intervjuedes livsverden gjennom ord og ikke tall. Presisjonen i beskrivelsen og stringensen i meningsfortolkningen i kvalitative intervjuer motsvarer eksaktheten i kvalitative målinger. (Kvale & Brinkmann, 2015. s 47).

For deg som er lærer vil intervju nummer to vil bli gjennomført etter observasjon med mål om å reflektere over hvor reflekterte barna er over nyhetene som blir presentert.

For deg som lærer vil det også innebære observasjon i en samfunnsfagstime. Her er det kun lærer som skal observeres. Observasjon er et av de viktigste redskaper forskeren har for å samle inn data fra forskningsfeltet. I løpet av observasjonen tar forskeren i bruk alle sanser som kan være med på å påvirke opplevelsen og dermed observasjonen. I løpet av observasjonen snevres fokus for observasjonen inn, slik at forskningsfeltet begynner å fremtre som mer forståelig. Før observasjonen starter opp, må imidlertid forskeren overveie sin rolle i feltet. (Postholm, 2005)

Målet for observasjonen er for forsker å gå inn å se hvordan lærerne underviser om medier og om dette kan hjelpe elevenes tolkning av dagsaktuelle nyheter.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Kun forsker og veileder ved OsloMet vil ha tilgang på din besvarelse
- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data.

Deltakerne i prosjektet vil ikke kunne gjenkjennes i publikasjon, med unntak av redaksjonsleder i NRK Supernytt.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15.05.2019. Etter prosjektslutt vil alt av personlig data bli slettet

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra OsloMet har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Erik Ryen ved Oslo Metropolitan. Epost: Erik.Ryen@oslomet.no
- Vårt personvernombud: Ingrid S. Jacobsen E-post :
ingrid.jacobsen@oslomet.no
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost
(personvernombudet@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

15. mai 2019

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Eventuelt student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Nyhetsformidling til barn og unge*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- .. å delta i *Intervju- På lydbånd*
- .. å delta i *Observasjon*
- .. å delta i *Aksjonsforskning*

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. (*oppgi tidspunkt*)

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 5- NSD Personvern

23.10.2018 09:40

Det innsendte meldeskjemaet med referansekode 238006 er nå vurdert av NSD.

Følgende vurdering er gitt:

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg 23.10.2018, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

MELD ENDRINGER

Dersom behandlingen av personopplysninger endrer seg, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. På våre nettsider informerer vi om hvilke endringer som må meldes. Vent på svar før endringer gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger om lærere og journalister frem til 15.05.2019.

Det skal gjennomføres observasjon i klasserommet, men det skal ikke brukes lydopptak og det skal ikke samles inn opplysninger som kan identifisere elevene. Denne delen av datainnsamlingen er derfor anonym. Av forskningsetiske hensyn vil vi likevel anbefale at det gis god informasjon til lærere og elever om at observasjonen vil finnes sted.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte (lærere og journalister) til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD finner at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp behandlingen ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Belinda Gloppen Helle

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)